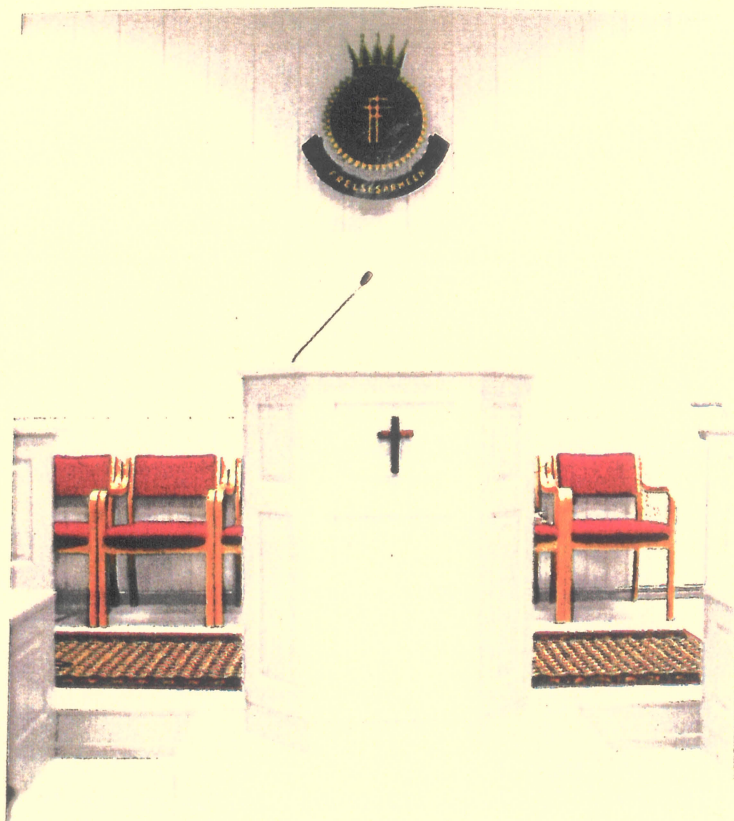

”... men det er ulike talerstoler...”

*En kvalitativ undersøkelse om Forkynnens plass i
Frelsesarmeens Sosialtjeneste med Gatehospitalet som case.*

Lillian Jakobsen

*Mastergradsoppgave i profesjonsetikk,
Universitet i Oslo, Det teologiske fakultetet*

Høsten 2010

*Veileder: Hallgeir Elstad
Professor ved Det teologiske fakultetet*

Sammendrag

Denne oppgaven starter med en informasjon om opprettelsen av Frelsesarmeens gatehospital som er et lavterskel tilbud for rusavhengige med store og sammensatte helseplager. Institusjonens verdigrunnlag bygger på Frelsesarmeenens grunnleggende idé om å sette *omsorg for hele mennesket i sentrum* hvor respekten for enkeltmenneskets integritet er en helt selvfølkelig verdi i Frelsesarmeens virksomhet. Tema for oppgaven omhandler forkynnelseens plass i Frelsesarmeenens Sosialtjeneste hvor jeg bruker Gatehospitalet som case.

Frelsesarmeen ser på forkynnelse og sosialt arbeid som to sider av samme sak. Hovedmålet med det de gjør sies å være å føre til menneskets frelse. Hensikten med oppgaven har vært å undersøke hvordan Frelsesarmeenens verdigrunnlag kommer til uttrykk i den faktiske virksomheten og hvordan institusjonenes verdigrunnlag kommer til uttrykk i den sosiale praksisen på Gatehospitalet.

Mitt fokus i denne oppgaven har vært å undersøke hvordan den åndelige omsorgen blir ivaretatt i Frelsesarmeens sosialtjeneste hvor jeg har brukt Gatehospitalet som case.

I oppgaven bruker jeg kvalitativ metode hvor jeg intervjuer ulike kategorier av ansatte, hvor ansatte er trukket ut fra ansettelsesforhold, og ut fra stillingen med ønske om representativitet i forhold til hvilket nivå i organisasjonen de er ansatt. Utvalget av pasienter er trukket ut fra de som er pasienter på Gatehospitalet på det tidspunktet jeg foretok intervjuene.

De opplysningene jeg har samlet inn omfattet tilbud om andakter og kapellantjenesten ved institusjonen, og om det har noen betydning for den enkelte. Ansatte fikk i tillegg spørsmål knyttet til Frelsesarmeenens verdigrunnlag, og hvordan det kommer til uttrykk i deres faktiske virksomhet.

I analysen av det innsamlede materialet har jeg trukket ut viktige funn som jeg har analysert og drøftet i lys av et etisk perspektiv hvor mine hovedkilder for å belyse etikken er teolog og filosof Knud. E. Løgstrup (1905 -1981) og filosof Hans Skjervheim (1926 - 1989). Begge var opptatt av det relasjonelle og hvordan man kan unngå å objektivere mennesker og derigjennom bevare Den andres subjektivitet.

Utgangspunktet for undersøkelsen var å se om enkeltmenneskets integritet blir ivaretatt i en organisasjon som har et så klart hovedmål med sin virksomhet, hvor jeg stilte meg spørsmålet om det kunne føre til en tvetydig omsorg. Undersøkelsen viser at forkynnelse har sin plass på Gatehospitalet. Ut fra hva de fleste pasientene gir uttrykk for så settes det pris på kapellantjenesten. Undersøkelsen viser også at pasientene får være " herrer i eget liv" sett i Løgstrups perspektiv. Konklusjonen blir at Frelsesarmeen gir *omsorg for hele mennesket* og slik jeg ser det så respekteres enkeltmenneskets integritet som for Frelsesarmeen er en viktig verdi.

Forord

Å fullføre masterstudiet og skrive denne oppgaven har vært spennende og utfordrende.

Takk til Teologisk fakultet som har gitt meg muligheten til å gjennomføre studiet.

Min veileder, Hallgeir Elstad, fortjener en stor takk. Han har øst av sin erfaring og sine faglige kunnskaper, og ikke minst må jeg takke ham for tålmodigheten han har vist meg.

Jeg har satt stor pris på den velviljen jeg har møtt i Frelsesarmeen under arbeidet med denne oppgaven. Jeg har fått all den informasjon jeg har søkt etter, og spesielt vil jeg takke Anne Mikkelsen som har hjulpet meg både med litteratur og med praktiske ting.

Takk til familien min som har stilt opp for meg når det ”tekniske” sviktet.

INNHOOLD

1	Innledning	Side	1
1.1	Bakgrunn for valg av tema og presentasjon av problemstillinger		1
1.2	Teoretisk rammeverk		2
1.3	Forskningshistorie og oversiktsarbeider		3
1.4	Metode og materiale		3
1.5	Oppgavens oppbygning		4
2	Frelsesarmeen		5
2.1	Organisasjonen		5
2.1.1	Organisasjonen i Norge		6
2.2	Frelsesarmeens symboler		6
2.3	Historisk riss		7
2.4	Historisk riss		10
2.5	Utvikling av sosialarbeidet- "Feiekostens og skurebøttens evangelium"		11
2.6	Frelsesarmeens sosialarbeid i nyere tid		13
2.7	Forkynnelse og sosialt arbeid to sider av samme sak?		14
2.7.1	Hvor går Frelsesarmeen videre - et grunnleggende spenningsfelt		15
3	Frelsesarmeens verdier		17
3.1	Innledning		17
3.2	Frelsesarmeens trosgrunnlag		18
3.2.1	Frelsesarmeens etikk		18
3.2.2	Frelsesarmeens menneskesyn		19
3.3	Til "Suppe, såpe og frelse"		21

4	Metode og gjennomføring	23
4.1	Kvalitativ metode	23
4.2	Innsamling av data	27
5	Intervjuene med ledere på administrativt nivå	27
5.1.2	Men det er ulike talerstoler	31
5.2	Frelsen har mange aspekter	32
5.2.1	Ting må gjøres i riktig rekkefølge	32
5.2.2	Forkynnelse om sosial frelse	32
5.3	Intervjuene med kapellanene	34
5.3.1	Hvordan skjer forkynnelsen konkret?	35
5.3.2	Innhold i forkynnelsen	36
5.3.3	Frivillighet - et sentralt begrep	37
6	Gatehospitalet	41
6.1	Intervjuet med institusjonsleder	42
6.1.2	Forkynnelsen hva med den?	42
6.1.3	"Gatas folk" har tillit til oss	43
6.1.4	I denne atmosfæren er det en omsorg fra Gud	45
6.1.5	Her må vi ha folk med "lave skuldre"	45
6.2	Intervjuene med sykepleierne	46
6.2.1	Ikke alle som jobber her er kristne	47
6.2.2	Er det noe skille?	48
6.2.3	Hvordan kommer forkynnelsen til uttrykk?	48
6.3	Intervjuene med pasientene	51
6.3.1	Miljøet er så fint her	52
6.3.2	Jeg har blitt litt religiøs	52
6.3.3	Her er det ingen påtatt kristendom	55
6.3.4	Er det påtrengende om trosspørsmål tas opp?	56

7	Analyse og drøfting	59
	Kapellantjenesten sett i et etisk perspektiv	63
	Den profesjonelle omsorgsyteren sett i et etisk perspektiv	67
	Et møte mellom pasient og sykepleier sett i et etisk perspektiv	71
8	Konklusjon	73
	Litteraturliste	
	Vedlegg 1	
	Vedlegg 2	

1 Innledning

Først vil jeg presentere og gi en begrunnelse for den problemstillingen jeg har valgt for oppgaven. Deretter vil jeg gi en beskrivelse av det materialet som skal studeres, og plassere studien inn i en forskningskontekst.

1.1 Bakgrunn for valg av tema og presentasjon av problemstillinger

Gjennom sin rusmiddelomsorg har Frelsesarmeen kontakt med en gruppe tunge rusmisbrukere som sliter med store helseplager. På bakgrunn av disse forhold etablerte Frelsesarmeen prosjektet “**Kraft**” hvor prosjektets formål var å identifisere barrierer og mangler i det eksisterende helsetilbudet. Prosjektet bygget på Frelsesarmeens grunnleggende ide om å sette *omsorg for hele mennesket i sentrum*, hvor respekten for enkeltmenneskets integritet er en helt selvfølgelig verdi i Frelsesarmeens virksomhet.

Prosjektet resulterte i en rapport med tittelen: “*Det verste er å skrive dem ut til gata*”.

På bakgrunn av denne rapporten besluttet Sosial- og helsedirektoratet å gi Frelsesarmeen tilskudd til oppstart, og Frelsesarmeens gatehospital ble opprettet i 2005.(Rapport nr. 7 2002).

Under arbeidet med prosjektet ble jeg kjent med Frelsesarmeens verdidokument hvor det blant annet står:

“Frelsesarmeen ser forkynnelse og sosialt arbeid som to sider av samme sak”.

Hovedmålet med de gjør sies å være å føre til menneskets frelse.

Ut fra min forforståelse om hva det vil si å arbeide profesjonelt som sosionom fikk jeg interesse for hva Frelsesarmeen legger i påstanden hvor jeg stilte meg spørsmålet om det kunne føre til en tvetydig omsorg når målet med det arbeidet de gjør er så tydelig uttalt.

Jeg er student ved Det teologiske fakultet, Universitet i Oslo, og arbeider med en masteroppgave i Profesjonsetikk hvor temaet for oppgaven er forkynnens plass i Frelsesarmeens sosialtjeneste hvor jeg bruker Frelsesarmeens gatehospital som case. Gatehospitalet holder til i Oslo og er et lavterskeltilbud for rusavhengige som har

store og sammensatte helseproblemer som gjerne ikke ivaretas av den øvrige helsetjenesten. Tilbudet har åtte plasser for kvinner og ni plasser for menn. Staten finansierer driften av Gatehospitalet, men det er Frelsesarmeen som driver stedet.

Gatehospitalet samarbeider med Oslo kommune, sykehusene i Oslo, Feltpleien og fast legene.

Spørsmål og problemstillinger denne oppgaven stiller er:

Hvordan kommer verdigrunnlaget til uttrykk i den faktiske virksomheten, og hvordan kommer institusjonens verdigrunnlag til uttrykk i den sosiale praksisen sett i lys av nærhetsetikk.

Mine hovedkilder for å belyse nærhetsetikk vil være teologen og filosofen Knud E. Løgstrups (1905 - 1981) og filosof Hans Skjervheim (1926 - 1989). Begge var opptatt av det relasjonelle, og hvordan man kan unngå å objektivere mennesker, og hvordan man kan bevare dets subjektivitet.

1.2 Teoretisk rammeverk

For å belyse Løgstrup etikk vil jeg i hovedsak bruke *Den etiske fordring* hvor Løgstrup sier at det er gjennom fordringen det etiske kravet om å ta vare på nestes liv som blir utlevert oss stilles til oss.(Løgstrup 2008 :). Løgstrups etikk bygger på livet som skapt, og at vi er gjensidig avhengige av hverandre, og at menneskelivet er et liv i interdependens. Det grunnleggende i Løgstrups etikk er sammenhengen mellom etikk, avhengighet og makt. Løgstrup sier at fordringen krever at vi handler uselvisk, og at alt det vi sier å gjør skal gjøres for vår nestes skyld, og ikke for vår egen, og han gir uttrykk for at fordringen om å ta vare på vår nestes liv på denne måten er radikal, og den er ensidig. Den sier ikke noe om hvordan vi skal ta vare på den av vår nestes liv som blir utlevert oss. Det må vi fantasere oss frem til.

I *Deltakar og Tilskodar og andre essays* beskriver hans Skjerveheim i den to - og treleddet relasjonen i det han kaller *det instrumentelle mistaket* hvor han mente at en god relasjon mellom mennesker bare kan skje dersom disse møter hverandre som likeverdige subjekter i et *jeg - du forhold*. Derfor mener han at det ikke lar seg gjøre å overføre vitenskapelig tenkning til menneskelige forhold fordi det forutsetter alltid

et objektforhold. Det er dette som er utgangspunktet for det Skjervheim mener med et han kaller *det instrumentelle mistaket*. (Skjervheim 1996).

Frelsesarmeen grunddokumenter *Verdiboka* som konkretiserer deres verdier, og dokumentet *Mål og strategier* som forteller hva Frelsesarmeen arbeider med og hvorfor, og som beskriver deres utadrettede arbeid som gjelder forholdet til medmennesker og deres samfunnsengasjement. Dokumentene tar også opp forholdet til deres medarbeidere og om organisasjonen.

Boken *Profesjonsetikk* (Christoffersen, Svein Aage (Red) setter fokus på hva det etisk sett innebærer å arbeide med mennesker. Dette arbeidet mener han styres ikke bare av faglig ideologi, metoder, regler og rettigheter, men også av den profesjonelles medmenneskelighet hvor spørsmålet stilles hvilke konsekvenser dette får for etikken i det profesjonelle arbeidet.

1.3 Forskningshistorie og oversiktsarbeider

Så vidt meg bekjent så har det ikke vært gjort noen studier på dette feltet før.

Det finnes en rekke historiske framstillinger av Frelsesarmeen både internasjonalt og nasjonalt. Dette gjelder blant annet Charles Norum, *Med kjærlighetens våpen* (1987), Richard Collier *Generalen* (1965) og Røy Hattersley *Blood and Fire* (2000) som har skrevet en biografi om Frelsesarmeens grunnleggere Catherine og William Booth. Jeg har også benyttet meg av hovedoppgave i kristendoms-kunnskap, *Othilie Tønning, en pioner innen sosialomsorgen i Norge* (Berg 1996), og hovedoppgave i kristendomsstudier, *Frelsesarmeens sosiale engasjement - Gudstjeneste - eller solidaritet og samfunnsansvar* (Gundersen 2005).

1.4 Metode og materiale

I oppgaven bruker jeg kvalitativ metode hvor jeg intervjuer ulike kategorier av ansatte, hvor ansatte er trukket ut fra sitt ansettelsesforhold, og ut fra stillingen med ønske om representativitet i forhold til hvilket nivå i organisasjonen de er ansatt.

Utvalget av pasienter er trukket ut fra de som var pasienter på Gatehospitalet på det tidspunktet jeg foretok intervjuene.

De opplysningene jeg samler inn vil omfatte oppfatninger av tilbud om andakter og kapellantjeneste ved institusjonen. Om deltakelse ved andakter, og eventuelt om det har noen betydning for den enkelte, og om det legges til rette for å snakke om

åndelige ting. Likeledes om det er ønskelig at trosspørsmål tas opp - eller om det oppleves som påtrengende. Jeg spør også om hvordan omsorgen oppleves ved institusjonen hvor fokuset er på den åndelige omsorgen.

Ansatte vil i tillegg få spørsmål knyttet til Frelsesarmeens verdigrunnlag i forhold til hvordan det kommer til uttrykk i deres virkelige virksomhet, og hvordan det kommer til uttrykk i den sosiale praksisen på Gatehospitalet.

I analysen av det innsamlede materialet vil jeg bruke temasentrert analyse hvor jeg vil sammenligne informasjon fra alle informantene hvor jeg holder temaet i fokus.

Funnene jeg finner vil jeg drøfte i lys av det teoretiske rammeverket.

Jeg opplyste informantene om at det var frivillig å være med, og at de har mulighet til å trekke seg når som helst underveis, uten å begrunne dette nærmere. Dersom de ønsket å delta fikk de informasjon om at lydopptak ville bli slettet, og at opplysningene anonymiseres når prosjektet er ferdig i desember 2010.

Prosjektet er godkjent av Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskaplig datatjeneste AS.

1.5 Oppgavens oppbygning

I kapitlene 1,2,3 og 4 er ment som bakgrunn for å forstå datamaterialet. I kapittel 2 gir jeg et historisk riss om Frelsesarmeens tilblivelse og utvikling. I kapitel 3 gjør jeg en analyse av Frelsesarmeens verdidokument.

I kapittel 4 gjør jeg rede for kvalitativ metode og min bruk av kvalitativ metode.

Likedes redegjør jeg for hvordan jeg har gjennomført undersøkelsen.

I kapittel 5 og 6 presenterer jeg intervjuene, og oppsummerer viktige funn fra intervjuene. Oppsummeringen tar kun for seg hovedmomentene som intervjuene bringer fram. I kapittel 7 analyserer og drøfter funn i lys av teori. I kapitel 8 konklusjonen.

2 Frelsesarmeen

Hensikten med dette kapitlet er å gi en kort innføring i Frelsesarmeens tilblivelse og utvikling. I det følgende vil jeg presentere Frelsesarmeen med fokus på oppstart i

England, og i Norge med spesielt vekt på det sosiale arbeidets plass og fremvekst.

“Frelsesarmeen er en internasjonal evangelisk bevegelse og en del av den universelle kristne kirke. Budskapet bygger på bibelen. Tjenesten er motivert av kjærlighet til Gud. Oppgaven er å forkynne Jesu Kristi evangelium og i hans navn møte menneskelige behov uten diskriminering”.

Denne erklæringen finnes i de fleste av Frelsesarmeens nyere publikasjoner, både internasjonalt og nasjonalt. (Krigsropet).

2.1 Organisasjonen

Frelsesarmeen har en militær oppbygning med hierarkisk struktur og har et beordningssystem. Historisk forklares dette med at William Booth og hans tilhengere oppfattet det militære systemet for organisering og disiplin som en effektiv ledelsesstruktur. Navnet *Frelsesarmeen* henspiller på bildet av den kristne som en Guds kriger mot ondskaper. Frelsesarmeen har valgt å holde fast ved den militære strukturen, militære uttrykk og titler. Generalen er øverste leder for den internasjonale Frelsesarmeen, og under generalen er det ledere for ulike stabsavdelinger og ulike ledere i land og territorier. Internasjonalt arbeider Frelsesarmeen i 121 land og det brukes 175 språk.

Frelsesarmeen kaller sine menigheter for korps. Offiserer er betegnelsen på ansatte som er utdannet ved Frelsesarmeens offiserskole og anerkjent som åndelig lederskap. Det legges stor vekt på at en har et personlig kall til tjeneste.

Alle offiserer er underlagt beordningssystemet og tildeles stillinger av ledelsen. Soldat er et medlem i Frelsesarmeen som har undertegnet *soldatpakten* hvor man anerkjenner offentlig ett sett med prinsipper som bekrefter Frelsesarmeens trosgrunnlag, og gir etiske normer for livet, disse inkluderer også avhold fra rusmidler.

En fellesbetegnelse for soldater og offiserer som brukes er salvasjonister som er et samlebegrep for soldater og offiserer, men samtidig handler det også om å uttrykke en felleskultur og identitet, nemlig salvasjonisme.

Medlemmer er soldat, tilhørig eller grupped medlem i et korps, eller innmeldt i trossamfunnet Frelsesarmeen. (Gundersen 2005).

2.2 Frelsesarmeens symboler

Med militær struktur og terminologi følger også flagg, symboler, uniformer og slagord.

Frelsesarmeens blad *Krigsropet* ble utgitt første gang i England i 1879, men en armé trengte mer enn et Krigsrop, det trengte faner. William Booth hadde allerede i 1874 i den kristne misjons dager tenkt ut ett utkast: et dyprødt flagg for å symbolisere Kristi blod og en blå kant som uttrykk for renhet, med verden gjennomboret av et flammende sverd, men da Catherine Booth ga korpset Coventry det aller første flagg innen Frelsesarmeen, var jordkloden erstattet med en flammende sol med mottoet “*Blod og ild*” som skulle minne om den ildnede dåp ved den Helligånd.

For å vitne om at Guds kjærlighet alltid er seirende har Armeens flagg gjennom hele historien aldri vært firt på halv stang. Hva enten det gjelder brylluper, begravelser eller barneinnvielser “så vaier det høyt og fritt“. Videre mente Booth at en kjempende hær måtte skjelnes fra andre, og i den viktorianske tidsalder var det uniformer å se på alle kanter, hvor også Frelsesarmeen valgte å bruke uniformer. (Collier 1965 : 64 - 65)

Flagget ble første gang presentert av Cathrine Booth i 1878. Hun forklarte at den blodrøde fargen stod for Jesu blod, mens det blå symboliserte renhet, og at solen representerer lys, varme og menneskers liv. Mottoet “Blod og ild” peker på Jesu blod og Den hellige ånds ild.

Uniformen kom i 1879. Fargene blått og rødt, er de samme som er i flagget og symboliserer Jesu blod og renhet. Uniformen skal også gi til kjenne kampen mot det onde og troen på det gode, og er et stilltiende vitnesbyrd om bærerens tro og holdning. Den visker også ut skillet mellom fattig og rik, samtidig som den skaper fellesskap på tvers av alle grenser.

Kronen blir brukt mer internt og er ofte å se i korpslokalene. Den symboliserer hovedpunktene i Frelsesarmeens lære: Solen står for Den hellige ånds lys og ild, korset viser til Jesu kors, bokstaven F er for frelse. Sverdene representerer frelseskrigen og kulen symboliserer evangeliets sannheter.

Kronen minner herlighetenes krone som Gud vil gi alle som holder ut til slutt.

Skjoldet er Frelsesarmeens offisielle logo. Historien om det røde skjold går tilbake til 1896, og det kom i bruk under første verdenskrig. Da skrev Armeens internasjonale magasin: “Skjoldet forteller (...) om at Gud gjennom Jesus er et skjold som frelser

og bevarer oss gjennom alt”.(Krigsropet nr.23 2010).

2.3 Historisk riss

Frelsesarmeen ble startet i England av ekteparet Catherine og William Booth som begge var født i 1829. De var metodister, og William Booth arbeidet som metodistprest i 1850 årene. På bakgrunn av uenighet om forkynnervirksomheten begynte han i 1861 å reise som uavhengig predikant. (Hattersley 1999: 126).

I juli 1865 flyttet ekteparet til London og ganske snart fant de sin livsoppgave i slumkvarterene i Øst London. Det begynte med en møtekampanje. Etter hvert som skarene av nyfrelste vokste viste det seg at det var vanskelig å innlemme dem i det eksisterende kirkesamfunn på grunn av deres lave status. Virksomheten spredte seg til hele London og videre utover hele landet, under navnet The Christian Mission. (Norum 1987: 18).

Behovet for å ta vare på de nyomvendte var viktig for W. Booth. Han hadde ikke tillit til at de nye kristne ville bli tatt vare på i de etablerte kirkene, og dannet derfor sin egen bevegelse. Behovet for menneskelig og praktisk hjelp var enormt, og Catherine og William Booth så etter nye måter å etablere seg på. Fattigdommen og håpløsheten i 1860-årenes London var påtrengende og ble en betydeligere utfordring.

Catherine og William Booth var vekkesforkynnere, de ville omvende mennesker, og de mente at åndelig omsorg for sjelene måtte kombineres med materiell og fysisk hjelp. Dette var illustrert gjennom slagordet “ Soup, Soap and Salvation”. (Elstad: 3).

I løpet av 1880 - 90 årene vokste Frelsesarmeen til å bli en internasjonal bevegelse, og fortsatte å henvende seg til de deler av befolkningen som levde i fattigdom og arbeidsløshet, og som ble karakterisert som de lavere klasser.

I samme år som C. Booth døde publiserte W. Booth sitt sosialpolitiske manifest for å bedre kårerne for de fattige og utstøtte i London med tittelen *The Darkest England and the Way out*. (Hattersley 1999 : 350).

Fra den ene dag til den neste ble *I mørkeste England og veien ut* en bestselger, og for første gang fikk allmennheten et inntrykk av Booths planer slik som de virkelig var - et håndgripelig forsøk på kristen etikk omsatt i en industriell verden. Dersom det offentlige forsømte sine plikter overfor de fattige, så var det, hevdet Booth, allmennhetens kristenplikt å trå til der hvor det offentlige sviktet.(Collier 1965: 171).

William Booths manifest var en plan for hvordan Frelsesarmeen skulle utføre sitt sosiale arbeid. Helt fra begynnelsen ble det drevet sosialt arbeid i Øst-London, men med Booths skrift ble det en sosial satsning, og det sosiale arbeidet organiserte blant annet matutdeling, arbeid for arbeidsløse, ly for hjemløse og arbeid mot prostitusjon.

William Booth hadde et positivt menneskesyn, og han la vekt på at alle mennesker skulle ha like rettigheter. Han mente at Gud hadde gitt menneskene kraft og mulighet til å forbedre seg, både åndelig og materielt, men at samfunnet forhindret til tider “at det lyset som fantes i hvert menneske fikk lyse opp hele livet deres“. Frelsesarmeen, mente han, var skapt for å fjerne disse hindringene. Han trodde at ved å fjerne disse hindringene kunne eller burde det føre til et mer rettferdig samfunn.

Det blir tydelig at vekkelsens forkynnelse om frelse for den enkelte også får en samfunnsmessig karakter. William Booth begynner å snakke om “sosial frelse” om frelse også fra fattigdom og fornedrelse. William Booth avgrenset sitt prosjekt ved å gjøre oppmerksom på at det ikke var samfunnet i sin helhet han ville behandle, men det problemområdet hvor løsning snarest var påkrevet. Selv om problemene syntes overveldende fikk håpløsheten ikke ta overhånd. Grunnholdningen i *I mørkeste England og veien ut* er en grunnfestet tillit til Gud som har skapt alle mennesker i sitt bilde. (Norsk utgave 2009).

Etttersom Frelsesarmeens sosiale engasjement vokste og utviklet seg økte også kritikken mot W. Booths overbevisning om å gjøre noe for de fattige. Han protesterte mot at arbeidet hans bare handlet om de fattige. Han la vekt på at han ville hjelpe enhver som lever uten Gud. Frelsesarmeen brydde seg og ville hjelpe andre, men han ga uttrykk for at det tydeligste kallet for ham selv og for Frelsesarmeen kom fra de som ingen ville hjelpe dersom ikke Frelsesarmeen gjorde det. (Hattersley 2000:350).

Det sosiale programmet var verken mer eller mindre en utvidelse og en fortsettelse av det som var oppdraget å frelse sjeler.

For Frelsesarmeen verden over er året 1912 et spesielt merkeår. Den 20. august ble William Booth *forfremmet til herligheten*. Sin siste offentlige tale holdt han 9. mai samme år i Royal Albert Hall i London. Stemningen i Royal Albert hall var

elektrisk. 7000 mennesker ble holdt i ånde av karismaen til den gamle mannen med det karakteriske skjegget. Etter en times lang tale sier general William Booth mot slutten av sin avskjedstale til sin hær: “Nå kjære kamerater og venner, må jeg si farvel. Jeg skal inn i tørrdokken for reparasjoner”.

Det var ved den anledning William Booth som den gang var nesten blind, ga den berømte erklæringen som mange betrakter som hans åndelige testamente:

Så lenge kvinner gråter som de gjør nå, vil jeg kjempe. Så lenge små barn sulter som de gjør nå, vil jeg kjempe. Så lenge mennesker går inn og ut av fengsler, vil jeg kjempe. Så lenge det finnes en drunker, så lenge det finnes en forkommen stakkars gatepike, så lenge det finnes en stakkars sjel uten Guds lys vil jeg kjempe. Jeg vil kjempe til siste slutt. (Norum 1987 : 101).

Frelsesarmeen sprette seg til mange land og i 1888 kom den til Norge.

2.4 Organisasjonen i Norge

Frelsesarmeen i Norge er organisert sammen med Island og Færøyene, og Territoriet har per i dag over hundre korps. Det er 400 offiserer som har sitt arbeid på ulike nivåer i organisasjonen, og det er 1380 sivilt ansatte som har ulik tilknytning til Frelsesarmeen. I alt er det 5515 soldater som har et forpliktende medlemskap, og det er omkring 8000 som er medlemmer i Frelsesarmeens arbeid for barn og unge.

Av virksomheter ellers har Frelsesarmeen 35 enheter innenfor barne- og familievern, rusomsorg, eldreomsorg, fattigdomsbekjennelse, familiegjenforening, kriminalomsorg og barnehager.

Attføringsbedriften Fretex har 43 butikker og 24 produksjons- og attføringsavdelinger, Sally Ann som er et rettfærdig handel-konsept har 10 butikker i Norge, og forsørger over 1000 ansatte i land som Bangladesh og Pakistan. *Krigsropet* nr. 33 (2010: 16).

2.4.1 Historisk riss

Frelsesarmeen startet opp med evangeliske vekkelsesmøter på Grønland, østkanten av Kristiania søndag 22. Januar i 1888. Da stod lokalet på Grønland 9 ferdig til den offisielle åpningen av Frelsesarmeens virksomhet i Norge. Lederen for det hele var Hanna Ouchterlony. Det var en stor folkemengde som sluttet opp om åpningsmøte, og en må nok anta at mye av interessen skyltes nysgjerrighet. (Norum 1987 : 27).

Voldelige gjenger gjorde det de kunne for å hindre og ødelegge møtene og arbeidet. I tillegg var en hel del av hovedstatens aviser skeptiske. *Morgenbladet* advarte mot sykkelig religiøsitet, og *Verdensgang* oppfordret folk til å holde seg borte fra “den engelsk inspirerte sektens vanvittige møter”. (Elevator 2004: 65 -67).

Frelsesarmeens aggressive og kompromissløse stil vakte også i Norge motstand og skepsis i den etablerte kristenheten. I *Norsk Teologisk tidsskrift* 2008 nr 3 har professor i kirkehistorie Hallgeir Elstad en artikkel med en overskrift som er ganske betegnede på hvordan mange av datidens mennesker oppfattet Frelsesarmeen.

“Næsten Alting er ualmindeligt og ubeskrivelig excentrisk” -

Det går frem av artikkelen at Armeen ble møtt med skepsis og uvilje, og at det i Norge kom en vesentlig del av motstanden mot Frelsesarmeen fra den offentlige kirken. Dette var i første rekke fra prester og biskoper i form av foredrag, bøker, artikler og innlegg i aviser og kirkelige tidsskrifter. Kritikken var knyttet til de mer ekstreme sidene ved Frelsesarmeen. I første rekke rettet kritikken seg mot møteformen og den militære organiseringen. Det ble gitt uttrykk for at salvasjonistene stadig var opptatt av å vinne synlige resultater av virksomheten som uttrykk for hovmod. Kritikken gikk også ut på kvinnenes frie og fremtredene posisjon i organisasjonen.

Tross i den klart kritiske holdningen til arbeidsmetodene, og at kvinnene forkynte, var den kirkelige motstanden i vesentlig grad knyttet til de konvensjonelle eller læremessige sidene ved Frelsesarmeen. De lutherske kritikerne ga uttrykk for at “Hæren” står for vranglære. Kritikken rettet seg blant annet mot manglende syn på sakramentene. (Elstad 2008: 1-11).

Frelsesarmeen forklarer sitt syn på sakramentene og begrunner det med at William Booth var fast bestemt på at kvinnene skulle ha samme rettigheter og muligheter som menn, og at dette skapte til tider store problemer fordi mange av de som sluttet seg til bevegelsen ikke var villige til å akseptere at sakramentene kunne forvaltes av kvinner. Den triste kjensgjerning at nattverden har vært årsak til kirkelig splittelse var et stort tankekors for William Booth, men han kom frem til standpunktet som ble uttrykt slik: “ Vi gjør ikke bruk av de ytre ritualene dåp og nattverd, men vi tror på den erfaring de symboliserer. Vårt vitnesbyrd er at vi virkelig eier denne erfaringen uten det ytre rituallet”. (Norum 1978: 63-64).

Motstanden mot Frelsesarmeen bleknet gradvis. Det er nærliggende å peke på at

Armeens sosiale innsats tjente til å skape sympati for organisasjonen i det norske samfunnet også blant kirken sine folk. Rett etter hundreårsskiftet skrev sokneprest Eugéne Hanssen, en av de sentrale navnene innenfor det sosiale arbeidet i Den norske kirke, “at det åndelige er det som bærer den sosiale innsatsen til Frelsesarmeen“. I dette ligger en godkjenning av både den åndelige og den sosiale innsatsen til Armeen. (Elstad 2008: 14).

2.5 Utviklingen av sosialarbeidet - “Feiekostens og skurebøttenes evangelium”

Da Frelsesarmeen i England utga *I mørkeste England og veien ut* i 1890 var Frelsesarmeen i Norge uten en organisert sosial virksomhet.

Organisasjonen var fattig, og i den første tiden var det forkynnervirksomheten som ble prioritert. Denne hadde et klart sosialt tilsnitt. Ved et besøk i Norge i desember 1888 sa William Booth blant annet:

Vi vil som nevnt også skaffe menneskene en himmel her nede, og det er frelsen som bringer den med seg. Den kler den nakne, metter den sultne, tar seg av barna, drankeren, de falne kvinnene (...)

Det skulle ha avgjørende betydning for organisasjonen og utviklingen av Frelsesarmeens sosiale arbeid i Norge at William Booths bok ble utgitt, to år etter hans besøk i Norge. (Skartveit 2009 : 189).

At det var behov for salvasjonistenes hjelpetiltak, fikk en daglig bekreftet på østkantkanten i Kristiania hvor Frelsesarmeen begynte sin virksomhet.

Industrialiseringen kastet på den tiden sine mørke skygger spesielt over hovedstaten, og det var stor fattigdom og trangboddhet som førte til uverdige forhold for mange.

Hanna Ouchterlony som var leder for Frelsesarmeen i Norge så at noe måtte gjøres. Hun fikk stor betydning for utviklingen av deres sosialarbeid.

Frelsesarmeens første slumstasjon ble etablert i 1891 på Vaterland, et strøk som ble karakterisert som “Usædelighetens, Vanartens og Fordærvelighetens Rede” som det stod i et offentlig dokument. Slumsøstrenes viktigste oppgave var å tilby pleie, tilsyn og renhold hjemme hos vanskeligste - de forkynte “ feiekostens og skurebøttens evangelium” slik Dagbladet skrev i 1891. På den måten fungerte slumarbeidet som en forløper for moderne hjemmehjelpstjenester. (Elevator 2004: 118).

I 1897 ble major Lorentze Sommer utnevnt til den første sekretær for sosialarbeidet. Hun sluttet i stillingen da hun giftet seg, og Othilie Tønning overtok det sosiale arbeidet i 1898, og hadde ansvaret for dette arbeidet i 22 år. Othilie Tønning ble en fremtredende skikkelse i norsk Frelsesarmehistorie. Som ung regnet hun seg ikke som kristen, men som fritenker. Tønning bodde i Stavanger, og da Frelsesarmeen “åpnet ild” der begynte hun å gå til møtene. I løpet av året ble hun soldat. I 18891 dro hun til Kristiania som bokholder ved Frelsesarmeens hovedkvarter. Etter en kort skoloring fikk hun offisers rang, og i 1898 ble hun leder for Frelsesarmeens sosialarbeid. (Berg 1996 : 12 - 13.)

Othilie Tønning satt i Kristiania bystyre i tre perioder fra 1908 - 1916. Hun satt også i formannskapet i en periode som representant for Ædrulighetspartiet og for Venstre. (Berg 1996 : 3).

Othilie Tønning, som ofte blir kalt “slumsøstergeneralen” ledet Frelsesarmeens sosialarbeid for kvinner fra 1898 til 1920, og bidro sterkt til armeens sentrale rolle på datidens velferdsmarked. (Elevator 2004: 111).

Othilie Tønning var fullt klar over pressens store betydning. Hun innbød journalister til ved selvsyn å skaffe seg innblikk i sosialarbeidet. De mange kontaktene Tønning etter hvert fikk i disse kretsene hjalp henne ofte med opprop for å skaffe penger til gamle og nye tiltak. Da det første hjemmet for ugifte mødre med spedbarn ble opprettet i 1911 ble dette tiltaket omfattet med stor interesse av pressen. Tidens tegn skrev : “ Hjem på hjem bygger Frelsesarmeen (...) alt som Frelsesarmeen går i gang med er praktisk rent og lyst. Der hvor andre bruker 10000 bruker Frelsesarmeens folk ett tusen. De snakker ikke, de handler, beslutning og handling er ett hos disse energiske folk. (Norum 1999 : 39).

Vinteren 1893 -94 ble Menns sosialarbeid startet. Opphavsmannen til dette var adjutant Julius Amundsen. Han hadde selv vært uteligger og levd et liv med fyll og slagsmål før sin omvendelse. I 1893 var han blitt utnevnt til sjef for kadettgarnisonen (Offiserskolen) samtidig som han også hadde ansvaret for korpset på Grønland 9. Her ble han konfrontert med en menneskelig nød som han ikke kunne stille seg likegyldig til. Amundsen ordnet det slik at når kveldsmøtet var slutt, ble lokalet gjort om til losji for de hjemløse. (Norum 1999: 17 - 18).

2.6 Frelsesarmeens sosialarbeid i nyere tid

I 1976 ble kvinners og menns sosialarbeid slått sammen til en avdeling. Det ble følgelig en stor arbeidsgren med vel 70 institusjoner og andre enheter.

Målsettingen for Frelsesarmeens sosialtjeneste er å gi behandling, pleie og sjelesorg, samt utøve forebyggende virksomhet i samsvar med organisasjonens kristne målsetting og prinsipper. Arbeidet skal også oppfylle de forpliktelser som framgår av offentlige lovgivning, forskrifter og samarbeidsavtaler inngått med offentlige myndigheter. (Norum 1999: 79).

Det sosialpolitiske Norge

Mellomkrigstidens velferdsordninger var preget av en arbeidsdeling mellom staten og ulike frivillige organisasjoner.

Bjarne Riiser Gundersen referer til et intervju med Håkon Lorentzen, forsker ved Institutt for samfunnsvitenskap som beskriver Frelsesarmeen og andre organisasjoners forhold til den forandrede sosialpolitiske virkeligheten i Norge hvor følgende ble sagt: “ Fra og med 1970 blir så å si alle frivillige institusjoner et instrument for velferdsstaten. Etter dette tidspunkt er foreningenes oppgave først og fremst å fortelle velferdsstaten hva den skal drive med og hvem de skal hjelpe - de blir på en måte interesseorganisasjoner for svake grupper i samfunnet“.

For de kristne organisasjonene representerte etterkrigstidens sterke stat et dilemma. Frelsesarmeen stilte seg spørsmål om de skulle velge å fortsette sitt arbeid innenfor velferdsstaten, på den offentlige forvaltningens premisser eller skulle de i stedet operere utenfor den statelige omsorgen som ville medføre at de ikke fikk offentlig økonomisk støtte.

Frelsesarmeen valgte det siste, men søker det offentlig om økonomisk støtte til ulike tiltak. Frelsesarmeen har stått på sitt og ikke villet underlegge seg velferdsstaten med begrunnelse i at trosspørsmål ikke kan avgjøres av et demokrati. De ga uttrykk for at når man har en religiøs tro så kan ikke ansvaret for din neste delegeres til samfunnet eller staten. (Elevator 2004: 115 - 116).

Ut fra sosialarbeidets hjelpetjeneste vokste det fram et frelsesarmekorps av en spesiell karakter som fikk navnet *Fyrlyskorpset* som tar sikte på å vinne mennesker som er kommet skjævt ut i livet. Blant ansatte var det en som selv hadde levd et hardt liv med

bruk av alkohol og narkotika. Han ble omvendt og hele livet ble forvandlet. Hans uegennyttige innsats førte til at Oslo-pressen ga ham navnet “Gatas samaritan”. I forbindelse med at *Fyrlyskorpset* ble truet med nedleggelse på grunn av økonomiske problemer uttalte dikteren Magne Skjæraasen i den forbindelse:

“ Lyset i fyret har begynt å blafre - som lys gjør når det dør ut. Nå er det opp til oss andre - og det haster (...) Et menneske i sin dypeste fornedrelse er et *menneske*”.

(Norum 1999 : 86).

2.7 Forkynnelse og sosialt arbeid to sider av samme sak?

Det er av stor betydning for Frelsesarmeen å slå fast at det evangeliske og det sosiale arbeidet er en integrert del av deres virksomhet. For å presisere dette nærmere har en gjerne sagt at sosialarbeidet følger som et nødvendig resultat der evangeliets kraft har fått slippe til. En slik kombinasjon av håndens og åndens kraft kjennetegner Frelsesarmeen overalt hvor den virker. Derfor er det også som en anerkjennelse til Frelsesarmeen når det blir sagt at en ikke bare forkynner budskapet, men at den også lever det ut i praktisk gjerning. (Norum : 86).

For “ Slumsøstergeneralen” Othilie Tonning var det av vesentlig betydning å få slå fast denne kombinasjonen. Hennes ord lød slik:

“ Det blir ofte satt et skille mellom forkynnervirksomheten og vårt sosiale arbeid. Snart fremheves det ene som det viktigste og snart det andre, som for noen er det mest tiltalende, og det de best forstår. La meg si det høyt og tydelig: *Det sosiale arbeid er en frukt av evangeliets forkynnelse. Slumsøstrene og alle oppofrende mennesker, som gjør sin innsats innen Frelsesarmeen, er som regel vunnet gjennom den. Selv fant jeg veien til Gud ved Frelsesarmeens enkle forkynnelse, og jeg innvidde meg til tjeneste ved dens botsbenk.* (Norum 1999:88).

For noen år siden opplevdes det som om Frelsesarmeens sosialarbeid og Feltet (korpse/menighetene) nærmest var to ulike sider av organisasjonen. (Uniform nr.

2.7.1 Hvor går Frelsesarmeen videre - et grunnleggende spenningsfelt

“ Vi har en viktig rolle i samfunnet, og vi tilbyr et spekter av ulike tjenester, tiltak og prosjekter” sier assisterende sosialsjef Torgeir Nybo: “ Det kan sette oss i stand til å være de stemmeløses stemme. Dilemmaet vårt er at vårt kristne menneskesyn kolliderer med markedstekningen vi må forholde oss til. Vi tror at vårt verdigrunnlag

utgjør en forskjell i møte med enkeltmenneske”. (Uniform nr. 2 2009).

Samfunnet er i dag grunnlagt på en velferdsstat som i det store og hele gir gode og stabile oppvekst - og livsvilkår for sine innbyggere. Likevel er det både fra kommunene, stat og enkeltmennesker fortsatt stor etterspørsel etter Frelsesarmeens tjenester. Det er fortsatt hull som må fylles, og utfordringer som må møtes. Frelsesarmeens gatehospital for rusavhengige er et eksempel på hvordan Frelsesarmeen utfordrer velferdssamfunnet på et uløst behov. Det bidro til et samarbeid med myndighetene for å gjøre noe med problemstillingen. Nå arbeider Frelsesarmeen med enda en utvidelse på Gatehospitalet. De ser behovet for en hospiceavdeling for rusavhengige. “ Vi opplever det uverdige at rusavhengige som blir alvorlig syke, skal bli værende på gata og kanskje også dør der” sier sosialsjef Elisabeth Henne.

Hva så med framtiden spør Emil Skartveit i etterord i forbindelse med den norske utgivelsen av boken *I mørkeste England og veien ut*.

Det er blitt sagt at “ Frelsesarmeen evner å møte mennesker uten å skamliggjøre dem, og at Frelsesarmeens målsetting er fortsatt å arbeide for å hjelpe enkeltmennesker med utgangspunkt i sitt menneskesyn: “at ethvert menneske er unikt i Guds øyne”.

Det foregår et omfattende arbeid for å integrere Frelsesarmeens sosialarbeid og Feltet (korpene/menighetene). Ved å ha et felles verdidokumenter håper Frelsesarmeen at det skal gi en felles forståelse på hvilket grunnlag Frelsesarmeen driver sin virksomheten på, og at det skal føre til at det skal bli det hele som det er tenkt å være.

Frelsesarmeen har i de siste årene utgitt tre grundokumenter:

Kommunikasjonsplattformen som danner grunnlaget for all intern og ekstern kommunikasjon. *Verdiboken* som er Frelsesarmeens dokument som konkretiserer deres verdier og *Mål og strategier* som forteller hva Frelsesarmeen arbeider med og hvorfor.

I det følgende kapitlet er det *Verdidokumentet* med veiledningsheftet som trekkes frem, og som analyseres.

3 Frelsesarmeens verdier

Hensikten med dette kapitlet er å kartlegge verdiene som er grunnlaget for Frelsesarmeens arbeid, og hvordan de kommer til uttrykk i deres virksomhet.

3.1 Innledning

Opprettelsen av Verdiboka kom i stand ut fra erkjennelsen om at sosialtjenesten var i ferd med å miste sitt kristne verdigrunnlag. Det viste seg at det var lite kjent blant de sivilt ansatte i Sosialtjenesten på hvilket grunnlag Frelsesarmeen bygget sin virksomhet.

Verdiboka ble derfor et felles dokument for Feltet (korpserne/menighetene) og

Sosialtjenesten. Den skal gi en felles forståelse av Frelsesarmeens verdier, og hva den står for. Frelsesarmeens verdibok er et lite hefte som blant annet forteller om Frelsesarmeens oppdrag, noen korte trossetninger, de ti bud, og målene for Frelsesarmeens etiske standard.

Alle medlemmer, ansatte og frivillige skal få et eksemplar slik at de kan gjøre seg kjent med innholdet. Den gis til eksterne aktører som Frelsesarmeen samarbeider med lokalt og nasjonalt.

Ved rekruttering av nyansatte skal Verdiboka deles ut og gjennomgås ved alle intervjuer. Frelsesarmeen ser det som viktig at ansatte vet hva arbeidsplassen forventer av dem, og hva de kan forvente av arbeidsplassen. Det gjelder ikke bare det faglig, men også det som gjelder verdier og holdninger.

Frelsesarmeen ser på sine medarbeidere som en ressurs, og som er med på å gjøre det mulig for Frelsesarmeen å utføre oppdraget sitt, og de krever at alle medarbeiderne skal være lojale mot Frelsesarmeens kristne grunnsyn.

(Verdidokumentet)

“ Religion er noe enkelt,” sa Frelsesarmeens grunnlegger William Booth. “ Det betyr bare at du skal elske Gud av hele ditt hjerte, og din neste som deg selv”. Andre fundamentale trekk ved salvasjonistenes tro er at Bibelen er guddommelig inspirert, troen på en trenig Gud, på alle troendes frelse “ ved tro gjennom nåde”, på sjelens udødelighet, kjødets oppstandelse og den endelige dom på den ytterste dag”. Salvasjonistene tilstreber uopphørlig å vekke menn og kvinner til å søke Gud. De søker ikke å trekke sanne troende bort fra den tro de alt har. (Collier 1965: 253).

3.2 Frelsesarmeens trosgrunnlag

Trosgrunnlaget er å finne i Frelsesarmeens håndbok i troslære, *Ordet om frelse* (1999) som omhandler Frelsesarmeens 11 læresetninger fra grunnleggelsesdokumentet av 1887, og er grunnlaget for det de tror på også i dag (Vedlegg 2).

Det går frem av deres trosgrunnlag at den frelsen Bibelen vitner om, er Guds gave og ikke menneskers verk. De ser på Bibelen som et resultat av guddommelig kraft som virker sammen med menneskets respons. (Ordet om frelse 1999 : 21).

Frelsesarmeen gir uttrykk for at Bibelen er inspirert av Gud, men ikke diktet av Gud og henviser til Frelsesarmeens læresetninger hvor det blant annet står følgende: “ Vi tror Det gamle og Det nye testamente i Den hellige skrift er inspirert av Gud, og at

bare de gir den guddommelige rettesnoren for kristelig tro, lære og liv”.

Frelsesarmeens budskap bygger på Bibelen, og de ser på Bibelen som rettesnor for kristen tro og lære, og knytter etikken til kristen tro. (Verdidokumentet : 5).

3. 2. 1 Frelsesarmeens etikk

Fundamentet for deres etikk er de ti bud og det dobbelte kjærlighetsbudet hvor det står følgende:“ Han svarte: Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din forstand. Dette er det største og det første bud.

Men det andre er like stort: Du skal elske din neste som deg selv.”

(Matteus 22:37 - 39).

Frelsesarmeen knytter etikken til kristen tro hvor spørsmålet om hva som er rett og galt ikke avgjøres av vane, aktuell oppfatning, samvittighet eller resonnement. De tar utgangspunkt for etikken i Bibelen, men ser ikke på Bibelen som en opplagsbok hvor man uten refleksjon kan overføre dens utsagn til vår situasjon. Videre sies det at det er behov for å tolke grunnverdiene, slik at en vet hva de betyr og krever av en i den aktuelle situasjonen, og uttrykker sin etiske standard slik:

Vår etiske standard blir synlig ved at vi ser den enkelte og har et helhetlig perspektiv i møte med menneskelige behov, og møter enkeltmennesket med en inkluderende holdning, raushet og tillit. Den blir synlig gjennom at vi opptrer troverdig, hederlig ivaretar enkeltmenneskes integritet og behov for trygghet, blant annet gjennom å overholde taushetsplikten. Vi viser vår etiske standard ved at vi møter enkeltmenneske med empati og grensesetting, og gir den enkelte mulighet for medvirkning slik at alle kan være aktive deltakere og ikke passive mottakere. (Verdidokumentet : 7).

Frelsesarmeen gir uttrykk for at listen for den etiske standarden legges høyt med begrunnelse i at det stilles, og det bør stilles store krav til personer som skal arbeide med mennesker, men listen skal ikke brukes for å “veie og finne folk for lette. Det poengteres at den etiske standarden er ment å konkretisere det etiske fundamentet ved å gjøre det lettere å forholde seg til konkrete utfordringer en står overfor. Den skal brukes i undervisning og selvrefleksjon rundt etiske spørsmål og danne grunnlag for dialog også i medarbeidersamtaler, og den er ment å tjene som forbilde, og å gi inspirasjon til selvinnsett og egenutvikling. Det fremheves at den etiske standarden skal fungere som kvalitetsstandard som en kan måle deres arbeid mot.

(Verdidokumentet : 8- 9).

3.2.2 Frelsesarmeens menneskesyn

Sitt menneskesyn uttrykker Frelsesarmeen slik:

Alle mennesker er syndere og trenger Guds tilgivelse, og at alle som tar i mot Jesus blir Guds barn. Alle mennesker er like verdifulle, fordi menneskets verdi er gitt utenfra - av Gud, og at alle mennesker har mulighet til forandring, utvikling og vekst.

Frelsesarmeen tror at Gud har skapt mennesket med grunnleggende muligheter til forandring, utvikling og vekst, og at det blir styrket gjennom å møte Jesus. Videre fremheves det at ingen har lov til å ta håpet om forandring til det bedre fra noen.

Frelsesarmeen tror at Gud ved Den hellige Ånd er nærværende hos alle som lider, er utstøtt, har mistet evner og ferdigheter eller på andre måter synes å være uten håp. Det gis uttrykk for at en derfor kan fastholde håpet også når menneskelig hjelp ikke når frem. (Verdidokumentet : 8).

I dokumentet *Mål og strategier* står det blant annet om Frelsesarmeens oppdrag: *Tjenesten er motivert av kjærlighet til Gud, og at oppdraget er å forkynne Jesu Kristi evangelium, og i hans navn møte menneskelige behov uten diskriminering.*

Frelsesarmeen ser på sine medmennesker som de enkeltmenneskene de er i kontakt med, og arbeider for, og uttrykker det slik:

Vi vil vise omsorg for hele mennesket ved at vi vil være tilstede for den enkelte og møte menneskelige behov i et fysisk, psykisk, sosialt og åndelig perspektiv, og være inkluderende og skape relasjoner.

Frelsesarmeen gir uttrykk for at de vil bekrefte og kjempe for menneskets verdighet, ukrenkelighet og gudgitte verdi ved at de vil være de “stemmeløses stemme“. De legger vekt på å stimulere menneskers egne ressurser til personlig utvikling og vekst, og at de vil legge forholdene til rette for deltakelse og medvirkning.

(Mål og strategier: 6).

Om forkynnelsen sies det:

Vi vil vise veien til frelse ved Jesus Kristus ved at vi vil ha en målrettet og relevant forkynnelse ved å være gode forbilder i holdning og handling, og undervise og fostre

til disippelskap. (Mål og strategier : 7).

For å vise hva det betyr i praksis å se forkynnelse og sosialt arbeid som to sider av samme sak operer Frelsesarmeen med fem ord som er hentet fra Frelsesarmeens kommunikasjonsplattform, og som er ment som en sjekklister for dem. De spør seg om de er synlige, relevante, tilstede, nøkterne og grensesprengende og beskriver det slik: *Vi vil strekke oss langt for å være synlige, gatenære og lette å kjenne igjen, være praktiske og berett til å møte nye utfordringer.*

Vi vil være tilstede og tilgjengelige og varmt engasjerte i folks hverdag, og å være grensesprengende og ustoppelige i troen på enkeltmennesket og nye muligheter.

(Verdidokumentet: 9- 14).

Om sitt samfunnsengasjement sier Frelsesarmeen at det er det de gjør lokalt, nasjonalt og internasjonalt og beskriver noe av det slik:

Vi vil bekjempe fattigdom og sosiale problemer ved å ha relevante tjenester og hjelpeprogram, og synliggjøre vårt avholdsstandpunkt og bekjempe avhengighet.

Vi vil skape gode møteplasser ved å ha et mangfoldig og inspirerende menighetsliv, være nyskapende og utadrettede, og å møte behov i lokalmiljøet.

Frelsesarmeen gir uttrykk for at de vil kjempe for miljøet ved å vise ansvarlighet for skaperverket. De vil sørge for at deres investeringer og innkjøp er miljøvennlige.

Likeledes gir de uttrykk for at de vil gå foran som et godt eksempel i forhold til forbruk og gjenbruk. (Mål og strategier : 8-9).

3.3 Til “Suppe, såpe og frelse”

Frelsesarmeen sier dette om prinsippene: “ suppe, såpe og frelse”:

Å tilby suppe er å møte de grunnleggende behovene til dem rundt oss. Såpe handler om verdighet og selvrespekt. Frelse uttrykker Guds grenseløse og livsforvandlernde kjærlighet gjennom Jesus Kristus. (Verdidokumentet : 9).

Frelsesarmeens grunnleggere, William og Catherine Booth så at realiteten var at sultne og fornødrede mennesker hadde vanskeligheter med å ta imot budskapet om Guds grenseløse kjærlighet. Det ble en erkjennelse av at mennesket er mer enn en sjel, og at mennesker har både fysiske, psykososiale og åndelige behov som må møtes i en viss rekkefølge og at det samme gjelder i dag sier kommandør Gudrun Lydholm:

“Det nytter ikke noe å forkynne evangeliet til mennesker dersom deres oppmerksomhet er knyttet til en desperat kamp for å holde seg i live. På den andre side, er det ikke nok å gi mennesker nytt tøy, arbeid, utdanning dersom det ikke skjer en forvandling, en frelse. Det skal *en sjel til for å sette et legeme i bevegelse*”. Slik var det på 1860- tallet, og slik er det fremdeles”. (I mørkeste England : 10).

Noen trenger hjelp med det materielle, som en bærepose med mat. Andre å få gjenreist sin verdighet gjennom tilbud om jobb eller leilighet. Det blir fremhevet at bønn, et avgjørende ord og et møte med Guds kraft og en levende menighet har betydd mye for mange.

Frelsesarmeen ønsker å møte mennesker der de er og tilbyr derfor “Suppe, såpe og frelse”. Denne tankegangen er en viktig del av grunnmuren som Frelsesarmeen bygger på, og uttrykker det slik: “ Det er ikke et slagord som ble en realitet, men en realitet som ble et slagord”. (Verdidokumentet : 15).

Konklusjon: Frelsesarmeens kristne grunnsyn gjennomsyrrer det etiske programmet. Etikken er uløselig knyttet til det kristne liv basert på Bibelen og motivert av troen. Formålet med etikken er å fremme Guds rike på jord. Aspektene *suppe og såpe* viser til den praktiske, legemlige hverdagen, mens *frelse* forstås både som jordisk og åndelig. Det åndelige aspektet er imidlertid ufravikelig, og er noe av det som skiller Frelsesarmeen fra mange andre frivillige organisasjoner. De forkynner gjennom handling, og er tydelige i sin profil om at de også forkynner evangeliet med ord.

Gjennom å foreta en kvalitativ undersøkelse hvor jeg intervjuer ledere på administrativt nivå, kapellaner, institusjonsleder, sivilt ansatte sykepleiere og pasienter på Gatehospitalet håper jeg å finne funn i intervjuene som kan gi svar på noe av det jeg stiller spørsmål ved.

I det følgende kapitlet redegjør jeg for valg av metode og gjennomføringen av undersøkelsen.

4. Metode og gjennomføring

4.1 Kvalitativ metode

Jeg vil i det følgende gi en kort omtale om kvalitativ metode og min begrunnelse for mitt valg av denne metoden.

Det finnes to måter å samle inn data på. Den ene er den kvantitative hvor det brukes spørreundersøkelse og hvor en tallfester resultatene av undersøkelsen.

Den andre måten er det kvalitative intervjuet som forutsetter en relasjon mellom informanten og forskeren.

For å besvare forskningsspørsmålene jeg stiller har jeg valgt å anvende kvalitativ forskningsmetode. Et trekk ved kvalitativ metode er at den er rettet mot aktørens vikelighetsoppfatning, deres motiv og deres måte å tenke på. (Repstad 2007: 19).

I denne undersøkelsen er det derfor informantenes oppfatninger, deres motiv og deres måte å tenke på som utgjør grunnlaget for analysen.

Kvalitative metoder handler om å få innsikt i grunntrekk og særpreg i et bestemt miljø, og den kjennetegnes ved at det i den kvalitative forskningstradisjonen legges vekt på et nært og tett forhold mellom forskeren og det miljøet eller de personene som utforskes, (Repstad 2007: 17).

Å studere en organisasjon som man selv er medlem i kan medføre metodiske og etiske utfordringer. Å ha kjennskap til mennesker, ting og forhold fra innsiden kan påvirke utvalg og tolkning av data. En stiller seg spørsmål om en klarer å være tilstrekkelig objektiv når en skal forholde seg til egne private perspektiver og oppfatninger.

Kvalitativ forskning i praksis går ut på at forskeren forfølger et tema, leter etter observerbare fakta som belyser temaet, og utvikler hypoteser som passer med de registrerte fakta.. Forhåpentlig er forskeren våken, ærlig og profesjonell nok til å ta inn i analyse og tolkning også inntrykk som går i motsatt retning av ens hans eller hennes forventninger. Både informanter og forskeren er fortolkere. (Repstad 2007 : 121).

Det at jeg setter informantenes erfaringer og opplevelser inn i en teoretisk ramme som de ikke er kjent kan være et dilemma jeg stilles overfor. Det er da viktig å understreke at en hver informant er ekspert på sin selvforståelse.

Ved utvelgelsen av informanter til intervjuer gjelder prinsippet om at de skal være mest ulike innenfor rammen av problemstillingen fordi det kan øke sjansene til å finne nye relevante data, men en kan aldri være sikker på at en relativ liten gruppe informanter kan være representative.

En fordel for å få frem relevant data er å velge informanter som i stor grad skiller seg fra hverandre. (Repstad 2007: 58).

Utvalget av informanter i denne undersøkelsen er trukket ut fra sitt ansettelsesforhold, og ut fra stillingen med ønske om representativitet i forhold til hvilket nivå i organisasjon de er ansatt. Utvalget av pasienter er trukket ut fra de som var pasienter på Gatehospitalet på det tidspunktet undersøkelsen ble foretatt. Tre informanter er ledere på administrativt nivå hvor alle er utdannet som frelsesoffiserer. En leder er sivilt

ansatt og har lederansvar innen rusfeltet. Tre av informantene er kapellaner hvor alle er offisersutdannet, og er ordinert til tjeneste og er åndelige veiledere. Institusjonsleder er utdannet sykepleier, er soldater (et forpliktende medlemskap) i Frelsesarmen. En sivilt ansatt sykepleier som ikke har noen tilknytning til Frelsesarmeen som menighet, og en sykepleier som har et forpliktende medlemskap (soldat) i Frelsesarmeen. To pasienter er menn som begge har alvorlige helseplager og har diagnosen narkomani. De er uten fast bolig og søker seg inn til legemiddelassistert rehabilitering LAR (Statlig utdeling av Metadon). En kvinnelige pasient er i LAR systemet. Hun har fått leilighet og er i ferd med å bli utskrevet fra Gatehospitalet. Utvalget består av tretten informanter.

Kvalitativ forskning tar i bruk forskjellige innsamlingsmetoder, som observasjon intervjuer og dokumentanalyse. Et fellestrekk ved alle disse innsamlingsmetodene er at forskeren arbeider med tekst. Det er tekstene som er grunnlaget for den videre analysen. (Repstad 2007:).

I denne oppgaven er materialet intervjuene og dokumentanalysen av Verdidokumentet. I det kvalitative intervjuet er temaet i hovedsak klart, og informanten styres nennsomt dit. Forskeren har utarbeidet en intervjuguide med noen hovedspørsmål og noen forberdete oppfølgingsspørsmål avhengig av svarene på hovedspørsmåle, men man følger ikke noe detaljert skjema. Intervjuguiden bør ikke brukes salvisk. (Repstad:78).

Jeg begynte å utarbeide en intervjuguide ut fra problemstillingen som var ganske detaljert (vedlegg 1), men var klar over at jeg kunne passivisere informantene ved å bruke intervjuguiden slavisk.

4.2 Innsamling av data

Jeg kontaktet Frelsesarmeens ledelse ved personlig oppmøte hvor jeg informerte om prosjektet både muntlig og skriftlig. Jeg ba om ledelsens samtykke til å ta kontakt med potensielle informanter, og å søke informasjon gjennom andre instanser i Frelsesarmeen.. Jeg møtte stor velvilje fra ledelsen som har gitt skriftlig godkjenning til prosjektet. Jeg søkte Norsk samfunnsvitenskaplig datatjeneste om godkjenning av prosjektet, og godkjenning av prosjektet foreligger. Jeg valgte selv ut de informantene på ledernivå sentralt som jeg ønsket å intervju.

Jeg tok kontakt over telefon med leder på Gatehospitalet hvor jeg informerte om prosjektet, og at jeg ønsket kontakt med kapellanene, sivilt ansatte og pasienter. Leder inviterte meg til Gatehospitalet hvor jeg traff pasienter og personalet. Jeg var med om en andakt. Leder sa seg villig til å være informant. Likeledes kapellanene. Leder valgte ut en pasient og en ansatt. Selv valgte jeg ut en sivilt ansatt og to pasienter og gjorde avtaler med de respektive. Informantene har fått en skriftlig informasjon om hva det innebærer å være med i prosjektet, når det gjelder anonymitet, taushetsplikten og at rapporten blir skrevet slik at ingen skal kunne kjenne igjen noen enkeltpersoner.

Intervjukonteksten

Selv om jeg er medlem i Frelsesarmeen kjente jeg ikke personlig til noen av de informantene jeg har med i utvalget bortsett fra en informant som jeg har en familietilknytning til. Informantene fikk vite i brev form at jeg har tilknytning til Frelsesarmeen, min yrkesbakgrunn og hvorfor jeg ønsket å gjøre denne undersøkelsen.

Jeg var usikker på om min bakgrunn kunne føre til en slagside, men opplevde at informantene snakket åpent og fritt om de temaene jeg tok opp.

Intervjuene ble gjort i enerom, og startet med at jeg informerte informantene om mine forpliktelser. Her understreket jeg kravene om konfidensialitet, informasjon og samtykke. Jeg åpnet for en mer uformell samtale, og var ikke bundet til intervjuguiden. Jeg lot informantene snakke fritt, men styrte samtalen slik at jeg fikk svar på de spørsmålene jeg stilte. Det forekom betroelser om forhold av privat karakter. Jeg lyttet til det de sa, og forsikret om at informasjonen om slike forhold ble i "mitt hode".

Jeg har skrevet ut båndopptakene kontinuerlig og lagt vekt på å få til mest mulig direkte gjengivelse. Når det gjelder behandlingen av konfidensielt materiale har jeg lagt vekt på å opbevare intervjuene på PC-en og utskrifter utilgjengelig for uvedkommende. Dette vil bli slettet i etterkant av oppgavens innlevering.

Med et såpass begrenset antall informanter er det ikke mulig å si nøyaktig hvor utbredt forskjellige slags erfaringer og holdninger er i forhold til de ulike temaer jeg tar opp med informantene. Poenget er ikke å få frem et nøyaktig representativt materiale, men å kunne spore noen hovedtendenser i analysen.

Når man har gjort en intervjuundersøkelse, melder spørsmålet seg om man skal presentere person for person eller tema for tema. Med tematiske analyser kan man kunne knytte det mer direkte til problemstillingen. Et etisk argument til fordel for en tematiske analyser er at det noen ganger kan være vanskelig å bevare fullstendig anonymitet når man gir en detaljert beskrivelse av en person i hans eller hennes sosiale miljø. (Repstad 2007 : 131).

Det analyseperspektivet jeg har valgt for denne undersøkelse er en temasentrert analyse av innsamlende data. Når det gjelder bearbeiding av materialet har jeg i hovedsak benyttet meg av temabasert analyse. Rent praktisk lagde jeg en beskrivende matrise hvor jeg delte informantene i horisontale kolonner og temaene i vertikale kolonner. (Repstad 2007 : 129). Temaene fulgte spørsmålene i intervjuguaiden nokså nøye. Gjennom dette arbeidet fikk jeg en oversikt over materialet, og kunne spore noen tendenser. Neste skritt ble å sette funnene inn i en analytisk ramme hvor jeg får belyst mine funn i lys av teorier om nærhetsetikk.

5 Intervjuene med ledere på administrasjon nivå

Innledning

Det er ledere på det administrative nivå som legger rammebetingelsene for hvordan virksomheten skal nå sine mål.

For å kunne gi en helhetlig beskrivelse av hvordan verdigrunnlaget kommer til uttrykk i Frelsesarmeens faktiske virksomhet stiller jeg spørsmål om hva det ligger i påstanden om at Frelsesarmeen ser forkynnelse og sosialt arbeid som to sider av samme sak hvor hovedmålet med det de gjør sies å være å føre til menneskets frelse. hvor en leder formulerer det slik:

Frelsesarmeen tror at ansvaret for å forkynne evangeliet er gitt av Gud, men det kan være mange måter å forkynne på.

Vedkommende referer til en uttalelse som John Gowans, en tidligere general har sagt:” Som salvasjonister så setter vi vår ære i å være ordets gjørere, og ikke bare dets hørere. Å snakke har ingen verdi hvis det ikke fører til handling “. Med andre ord vil vi vise med våre gjerninger Guds grenseløse kjærlighet hvor lederen viser til at de ser mennesket som en helhet som har fysiske, psykiske, sosiale og åndelige behov hvor det legges vekt hvor nødvendig det er at mennesker får dekket de grunnleggende behovene.

Vår oppfatning er at mennesker må ha det så bra som mulig på alle måter. Det er derfor vi har et så vidtrekkende sosialt arbeid

5.1.2 Men det er ulike talerstoler

I Sosialtjenesten handler det om møte mellom mennesker sier en leder, og fremhever at mennesket er skapt og villet av Gud og derfor ukrenkelig. Hun poengterer at i møte med mennesker må en vise respekt for mennesket slik det fremstår. Diakoni er å øve seg i Guds rikes livsstil og formulerer det slik:

Jeg tror på Gudsordet, gjerningene og samtalen i møte med mennesker .

Men det må aldri forekomme noen form for snikinnføring av forkynnelse sier lederen, og legger vekt på at de som kommer til Sosialtjenesten for å få hjelp skal vite at det er det de skal få, og at den hjelpen skal være uten betingelser. Det er ingen som skal behøve å vise takknemlighet i form av at de må si de er frelst for å få hjelp, men vi har som mål at mennesker skal komme til tro.

Men det er ikke Sosialtjenestens hovedanliggende å sørge for at mennesker skal bli frelst og å gjøre folk til disipler. Forkynnelse og sosialt arbeid er to sider av samme sak, men det er to ulike talerstoler. Begge er evangelisering, men i det sosiale handler det om møter mellom mennesker. Det er Feltes oppgave å gjøre folk til disipler, men jeg er enig i at vårt mål er “sjelers frelse” fordi vi ser at det å ha en tro har betydning for mennesker.

I intervjuet påpekes et dilemma som består i at det er en bekymring for at det sosiale

arbeidet kan gå på bekostning av det evangeliske arbeidet fordi en ikke ser “frukten” av det arbeidet som gjøres i Sosialtjenesten i form av at mennesker blir frelst. Til det svarer en leder:

Dette er et diskusjonstema i Frelsesarmeen både internasjonalt og nasjonalt.

Jeg er ikke redd for at det sosiale arbeidet skal gå på bekostning av det evangeliske arbeidet, men det sosiale må ikke vokse seg så stort at det går på ut over vårt trosgrunnlag.

Det blir fremhevet at det er det sosiale arbeidet Frelsesarmeen er kjent for, og at det er det arbeidet de får ros for hvor en leder sier:

Det er lettere å servere et menneske et måltid mat enn det er å komme med et ord fra Bibelen. Frelsesarmeen er kjent for at vi gjør så mye godt, men det er lite kjent blant folk at vi også driver korps (menighets) arbeid.

Det er flere av lederne som er opptatt spenningsforholdet mellom Sosialtjenesten og Feltet (korps/ menighet), men bekymringen dreier seg mer om Feltes arbeid hvor en leder mener at Frelsesarmeen trenger nye metoder og strategier slik at mennesker skal få lyst til å komme til deres møter hvor en leder sier det slik:

Vi har som mål at mennesker skal komme til tro og at de som er brukere i Sosialtjenesten skal få en menighetstilhørighet, men jeg ser at treskelen er for høy for mange. Vi sitter der som mer eller mindre vellykkede personer, og kan være lite inkluderende.

Det kan se ut til at spenningsforholdet mellom Sosialtjenesten og Feltet bunner i at Frelsesarmeen ikke helt har lyktes i å integrere Feltet (korps/menigheter) og Sosialtjenesten hvor en leder mener at det er mange som opplever Frelsesarmeen som to forskjellige organisasjoner. Til bekymringen om at man ikke ser “frukten” av arbeidet i Sosialtjenesten i form av at mennesker blir frelst mener en leder at Sosialtjenesten blir målt med strengere mål enn andre grupper i Frelsesarmeen og sier det slik:

Det er ikke mange fra andre grupper i Frelsesarmeen som kommer på møtene, Jeg ser det ikke som min oppgave å rekruttere folk til Frelsesarmeen i form av at de skal bli soldater eller offiserer .

Et annet synspunkt på spenningsforholdet mellom Feltet (korpse og menighetene) og Sosialtjenesten kommer frem i et annet intervju. Det er noen i Frelsesarmeen som mener at årsaken til at det ikke er flere mennesker i Sosialtjenesten som blir frelst, er fordi det er sivilt ansatte i Sosialtjenesten som ikke har noen tilknytning til Frelsesarmeen og at det kan føre til at den åndelige omsorgen ikke blir ivaretatt i Sosialtjenesten. En annen årsak som også nevnes er at noen tror at staten legger premissene for hvordan Frelsesarmeen skal drive sine institusjoner, og at det begrenser mulighetene til å forkynne i Sosialtjenesten.

Til dette sier en leder at staten har sine retningslinjer når det gjelder drift, men at staten blander seg ikke inn hvordan Frelsesarmeen utfører den åndelige virksomheten i deres institusjoner. Staten setter krav til formell utdanning for de som skal arbeide i Frelsesarmeens institusjoner hvor lederen sier:

Det er ikke alltid at det er salvasjonister som ansettes selv om de har en formell utdanning. I mange av våre prosjekter har vi erfart at vi har hatt mennesker med et "stort hjerte", men ikke fullt så "stort hode", men også det motsatte. Vi må finne en balanse her.

Det spørres ikke om trosforhold i intervjusituasjonen sies det, men Verdiboka blir presentert og gjennomgått grundig hvor en leder fremhever at det forventes lojalitet mot det Frelsesarmeen står for, og at en forventer at alle må kunne arbeide i samsvar med det kristne verdigrunnlaget som Frelsesarmeen bygger sin virksomhet på. Til de som frykter at den åndelige omsorgen ikke blir ivaretatt i Sosialtjenesten fordi det er sivilt ansatte, og at leder for institusjonen ikke har tilknytning til Frelsesarmeen som menighet, og heller ikke gir uttrykk for å være troende formulerer en av lederne seg slik:

Min erfaring er at nettopp der hvor dette er tilfellet så er lederen ivrig etter å markere at det er Frelsesarmeen som driver institusjonen. Personalet som arbeider på institusjonen er lydøye for hva beboerne uttrykker av behov. Her benytter de kapellanene i stor grad, og det holdes ofte andakter på institusjonen.

Det kan nok være misnøye med ledelsen sentralt, og at misnøyen går på at ledelsen ikke setter stor nok pris på de sivilt ansatte. I denne sammenheng kommer lederen inn på sin erfaring med en institusjon hvor lederen av institusjonen var offiser, men at det etter informantens mening ble den åndelige omsorgen ikke ivaretatt på en god måte og sier:

Det må ikke være slik at vi tenker i A- og B lag når det er snakk om "frelse" . Vi har over tre hundrede sivilt ansatte i Sosialtjenesten som gjør en fantastisk jobb, og de sørger for å legge forholdene til rette for at den åndelige dimensjonen blir ivaretatt.

5.2 Frelsen har mange aspekter

Frelsesarmeen tror at Gud har skapt alle mennesker med grunnleggende muligheter til forandring, utvikling og vekst, og at dette blir styrket gjennom å møte Jesus. (Verdidokumentet : 8).

I det følgende spør jeg lederne om hvordan forkynnelsen om frelse kommer til uttrykk i deres faktiske virksomhet hvor en leder sier det slik:

Frelse har ulik betydning i ulike trossamfunn, men for Frelsesarmeen betyr frelse at vi blir frelst fra våre synder. Vi bruker ordet omvendelse som antyder en forandring som innebærer vårt forhold til Gud, til oss selv, til våre medmennesker og våre omgivelser.

Når det snakkes om frelse og hvordan det kommer til uttrykk er det flere av lederne som forteller om sine erfaringer i møte med mennesker i rusomsorgen hvor de blir overrasket over hvor mange rusmisbrukere som forteller at de har en Gudstro, og at troen på Gud gir dem en følelse av trygghet til tross for de vanskelige livene de lever. Det refereres til samtaler ledere har hatt med rusmisbrukere som har fortalt at rusmisbrukere har blitt utsatt for utilbørlig forkynnelse om frelse og omvendelse. En

leder gjengir noe en rusmisbruker sa: “ De sa at bare at hvis jeg ble frelst så ville alle problemer løse seg, og at du kan be om å bli frelst fra din rusavhengighet” hvor lederen sier det slik:

Mange vitnesbyrd innen rusfeltet er preget av at mennesker har blitt frelst under opphold på institusjoner hvor det har ligget i løpet at bare du blir frelst så løser alle problemer seg. Så står de på en plattform og vitner om sitt forvandlende liv. Etter fjorten dager er vedkommende ute på gata igjen, tommere enn noen gang.

Det blir poengtert hvor viktig det er at Frelsesarmeen legger forholdene til rette for at mennesker de kommer i kontakt med i rusomsorgen får dekket sine grunnleggende behov hvor Frelsesarmeens programerklæring *omsorg for helse mennesket* siters. Det er viktig å kunne tilby rusmisbrukeren et fellesskap og en menighetstilhørighet for de som ønsker det, men vi må tenke “suppe, såpe og frelse” sier informanten.

5.2.1 Ting må gjøres i riktig rekkefølge

Å forkynne frelse for folk som strever med sine “sønderslåtte” liv vil være å begynne i feil ende. Vi ønsker gjennom vårt sosiale arbeid å forkynne Guds grenseløse kjærlighet gjennom handling, men ser også viktigheten av å forkynne betydningen av Guds kraft. Vi ser at det kan gjøre en forskjell i menneskers liv. Det er like aktuelt i dag å forkynne “suppe, såpe og frelse” som det var på William Booths tid. Ting må gjøres i riktig rekkefølge.

På spørsmålet om en kan forkynne i en omsorgssituasjon sier en leder at det ikke bør gjøres i utgangspunktet, men dersom vedkommende tar opp forhold som har med det åndelige å gjøre kan man gjøre det, men da må det være på den andres premisser og sier det slik:

Vi må ikke undervurdere mennesker og tro at fordi de har problemer på noen områder i livet så er de ikke i stand til å forholde seg til det åndelige. Men vi skal være bevisste på hvordan vi møter dette behovet. Vi må være klar over at vi er i en maktposisjon. Vi må være forsiktige med hva vi sier og gjør, og ikke misbruke vår posisjon.

5.2.2 Forkynnelse om sosial frelse.

William Booth forkynte personlig frelse, men også sosial frelse med begrunnelse i at Gud hadde gitt alle mennesker kraft og mulighet til å forbedre seg både åndelig og materielt, men at samfunnet forhindret at det klare lyset som fantes i et hvert menneske fikk lyse opp i livet deres. Han mente at Gud hadde opprettet Frelsesarmeen for å fjerne disse årsakene. Hans manifest for å bedre kårerne for de fattige og utstøtte i London var et håndgripelig forsøk på kristen etikk omsatt i en industriell verden.

(Collier 1965: 171).

Med dette som bakteppe stiller jeg spørsmålet til ledere om det er et kristent ansvar å engasjere seg i politiske spørsmål, og å delta i samfunnsdebatten hvor en leder sier det slik:

Som ung kristen hørte jeg stadig at kristne ikke skulle involvere seg i det politiske. Det var nesten på linje med synd. Det tok lang tid før jeg skjønnte at det var feil. Alt handler om politikk og involverer den enkelte i høy grad. Som medlemmer av samfunnet er vi som kristne forpliktet til å engasjere oss i politiske spørsmål når disse berører vårt verdigrunnlag, og om forhold som handler om de som sliter.

Frelsesarmeen har lang erfaring fra sitt arbeid blant vanskeligstilte sier en leder, og mener at mennesker som sliter har tillit til Frelsesarmeen. De våger å fortelle hvordan de egentlig har det og hva de sliter med. Denne tillitten forplikter fordi de også får kunnskap om hva som virker og ikke virker av hjelpetiltak. Med dette som utgangspunkt forteller lederen at de før valget i 2009 tok kontakt med representanter for de politiske partiene hvor alle fikk samme informasjon om viktige utfordringer i samfunnet som omhandlet forhold for de vanskeligstilte i samfunnet og sier det slik:

Vi kom ikke med Bibelen i hånd, men hadde på oss uniform. De fleste vet hva uniform står for. Vi hadde på oss "kristelige briller" i møte med politikerne for å formidle at vi ville være de "stemmeløses stemme" i samfunnet.

Å forkynne Guds vilje inn i et samfunn sier en leder, så er det noe som er

allmenngyldig, og at det handler om respektfullhet, ærlighet, raushet og anerkjennelse av hverandre. Det er ingen politiske partier som er bedre enn andre sier informanten, og poengterer at det burde være noen “stabbesteiner” i dette samfunnet som med tyngde kunne si at mennesker er ensomme og tomme.

Vi blir noen store egoister som myldrer rundt. Vi hører ikke på noen andre autoriteter enn oss selv. Det å ha et samfunn som øves i å tåle og se menneskers lidelse gjør så skjer noe forferdelig med oss. Når vi snakker om folk som sliter med rus, og er litt lurvete så kan vi så lett snakke om Vi og De andre. Vi som kristne har et særskilt ansvar. Vi kan nesten si i denne sammenheng når vi står på en talerstol så er vi lik fariseeren som takker for at han ikke er som dem.

Oppsummering:

I det foregående har vi sett på hva ledere på administrativt nivå sier om forkynnelse og sosialt arbeid. De har sagt noe om kallet, og respekten for mennesket slik det fremstår. I Sosialtjenesten handler det om møte mellom mennesker. Sosialtjenesten ser det ikke som sitt hovedanliggende å sørge for at mennesker skal bli frelst. Sosialtjenesten har kapellantjeneste som ivaretar den åndelige omsorgen. Flere av lederne har pekt på et spenningsforhold mellom Feltet (korpsene) og Sosialtjenesten. Det er redegjort for synet på de sivilt ansatte og deres samfunnsengasjement. Det forkynnes personlig frelse gjennom arbeidet i menighetsammenheng og i Sosialtjenesten gjennom kapellantjenesten. Når det gjelder forkynnelse i en omsorgssituasjon kan det forkynnes, men da må det være på den andres premisser hvor det poengteres at man må være bevisst på at man er i maktposisjon, og at man da ikke må misbruke sin posisjon. Det legges vekt på at det både på Feltet og i Sosialtjenesten foregår evangelisering, men at det er ulike talerstoler. Gjennom sitt samfunnsengasjement forkynner Frelsesarmeen “ sosial frelse”.

Fra lederne går jeg nå over til å intervju kapellanene i Sosialtjenesten. De har en annen funksjon enn lederne som har et administrativt ansvar. De står i en direkte forkynner tjeneste. I tillegg til kapellantjenesten har kapellanene andre oppgaver i organisasjonen. Informantene i denne undersøkelsen er alle tre offiserer, og har kapellantjeneste på Gatehospitalet.

5.3 Intervjuene med kapellanene

Innledning

Frelsesarmeens sosialtjeneste har hatt kapellantjeneste i over hundre år. I de første årene var det bare offiserer som utførte denne tjenesten hvor det kristne engasjementet var tydelig fordi disse menneskene var kalt av Gud til denne tjenesten. I løpet av de siste 20 - 30 årene har det skjedd en forandring ved at det er færre offiserer som tjenestegjør i Sosialtjenesten. For å kunne utføre kapellantjenesten er dett etter hvert ansatt personer som ikke har offisersutdannelse. Dette har medført at det er blitt en utfordring i hvordan ivareta den åndelige dimensjonen i institusjonene. (Internt notat).

Informantene i denne undersøkelsen er tre kapellaner som er utdannet ved Frelsesarmeens offisersskole og ordinert til tjeneste. Deres arbeidsområde er blant annet å være åndelige veiledere for brukere, personell og pårørende i Sosialtjenesten.

Hvordan ser kapellanene på forholdet mellom forkynnelse og sosialt arbeidet?

En av informantene legger vekt på at det er nødvendig å se på forkynnelse og sosialt som to sider av samme sak med begrunnelse i at man må bruke alle de krefter, mennesker og muligheter en har i arbeidet som Frelsesarmeen gjør slik at mennesker kan få et så godt liv som mulig, og at de kan komme til tro. I intervjusituasjonen poengterte informanten at kallet om å forkynne evangeliet om Guds frelse er det viktigste for denne hvor hun sier det slik:

Jesus sendte oss ut med ett oppdrag. Hører man bare ordene kjenner man ikke varmen i det. Møter man bare gjerningene så vet man ikke hvem som har sendt oss, For meg er etterfølgelse viktig. Jeg ønsker å se at mennesker bli frelst.

5.3.1 Hvordan skjer forkynnelsen konkret?

Det arrangerer regelmessige andakter på Gatehospitalet sier kapellanen og forteller om hvordan informasjonen om hva som skal foregå av møtevirksomhet kommer opp på informasjonstavlen, og poengterer at personalet minner pasientene om når det

skal være andakter og andre arrangementer. Gatehospitalet har ikke eget møterom så andaktene foregår i stuen som er fellesrom, men alle pasientene har enerom og kan trekke seg tilbake hvis de ikke ønsker å være med om andaktene sier informantene, og sier at det er ikke alle som ønsker å være tilstede når de har andakter. Gatehospitalet har en spesiell avtale med et korps (menighet) hvor det kommer medlemmer fra korpset en gang i uken, og har andakter og sosialt samvær med pasientene fortelles det. Både pasienter og personalet inviteres til mer “snille” arrangementer i Frelsesarmeen hvor det ikke er forkynnelse i tradisjonell forstand sier en informant. Kapellanene forteller at de har en form for vaktordning slik at de alltid er tilgjengelig for pasienter og pårørende dersom det er behov for sjelsorgsamtaler eller andre henvendelser, og nevner i denne forbindelse forhold rundt dødsfall hvor det sies at de kan forette ved bisettelser eller begravelser dersom noen ønsker å benytte seg av den tjenesten.

En kapellan legger vekt på at det er viktig å være sammen med pasientene på en mer uformell måte slik at de kan bli bedre kjent. På denne måten kan vi oppnå tillitt slik at de kan fatte interesse for hva vi har å si om det som har med det åndelige å gjøre og sier:

Alt det vi gjør det, gjør vi i åpenhet. Vi legger vekt på at alt skal være frivillig når det gjelder deltakelse på andakter og andre tjenestene vi tilbyr. Både brukere og personalet i Sosialtjenesten kan ta kontakt for en samtale, og de skal være trygge på vår taushetsplikt. Det er viktig for oss at vi ikke er i med i lederteamene fordi vi vil at de som bruker oss kan være trygge på vår habilitet.

5.3.2 Innhold i forkynnelsen

Målet med det arbeidet vi gjør sier kapellanen er at mennesker skal bli frelst. De ønsker å forkynne budskapet om Guds grenseløse kjærlighet, og at Gud har omsorg for mennesker. Det gis uttrykk for at det kan være godt for mennesker å ha en tro, men legger vekt på at man må bruke skjønn når en skal forkynne slik at en ikke kommer med en form for forkynnelse som kan krenke mennesker, og viser forståelse for de hun møter i Sosialtjenesten. For å beskrive hva som ligger i begrepet synd og frelse så sier informanten det slik:

Når jeg tenker på begrepene synd og frelse så tenker jeg at det handler om vår helbredelse av gudsrelasjonen. Det er det jeg forkynner for menneskene. Jeg bruker et mer hverdagspråk når jeg har andakter i Sosialtjenesten. Brukerne er veldig vare på hva de opplever som ekte og sant, og hva som ikke er det. Jeg unngår klisjeer.

Når kapellanene snakker om forkynnelse refereres det til erfaringer rusmisbrukere har fortalt om i deres erfaringer i møte med personell på institusjoner som drives i kristen regi. Noen fortalte om det de opplevde som utilbørlig forkynnelse hvor de opplevde å bli krenket. Det kan ha vært forkynnelse hvor det ble lagt vekt på helbredelse og lettvinde løsninger hvor kapellanen sier det slik:

Det kan ha vært fra mennesker som ikke har personlige forutsetninger og kunnskaper, og dermed kommet i skade for å gjøre feil. Dette er noe vi lærer om i utdannelsen, og det er viktig at vi har kunnskap om dette slik at vi ikke påfører mennesker skade ved at vi trår feil i måten vi forkynner på.

En kapellan forteller om sine erfaringer med pasientenes fortellinger om hvordan de er blitt såret i møte med kristne mennesker, og referer til hva en pasient fortalte om hva som ble sagt da han var plaget av abstinenser og angst hvor en sa at man bare kunne be til Gud om at han måtte fjerne abstinensene, og be om å bli frelst fra sin rusavhengighet og referer i tillegg til at det er noen kristne som mener at Metadon er djevelens verk og sier det slik:

De har nok ikke hørt vitnesbyrdene om hva det har betydd for mange, slik at de kan mestre livene sine. De kan ha vært på institusjoner hvor de har opplevd en fordømmende forkynnelse, men likevel så bevarer de sin gudstro.

Mange rusmisbrukere har vært på institusjoner som har vært mye tydeligere i forkynnelsen om Guds forvandlende kraft, sier kapellanen og poengterer at de har vært tydelige i sin forkynnelse. Han forteller om at det brukes ord og vendinger som de har hørt i forkynnelsen og for mange kan det være lite forståelig, men det er tydelig at de har fått noe med seg, og som er verdifullt for dem hvor kapellanen sier det slik:

Noen kan ha opplevd en radikal omvendelse, men de fleste gjør ikke det. Det er viktig å formidle det til folk, men det er interessant å se at folk får en annen måte å være på ved at de har en tro. Det viser seg i holdningen til medmennesker og i respekten for det åndelige. Selv om livet ikke blir snudd opp ned så gir de uttrykk for en form for trygghet ved å ha en tro hvor noen sier de aldri føler seg helt alene.

5.3.3 Frivillighet - et sentralt begrep

Jeg er veldig forsiktig med å presse på folk noe de ikke vil ha. Hvis de ikke ønsker å høre ordet forkynt må de slippe det, Har vi respekt for mennesker så tvinger vi ingen, men samtidig kan det nok være slik at man noen ganger kan bli for forsiktig.

En av kapellanene uttrykte bekymring for at man muligens er forforsiktig i sin forkynnelse fordi man er redd for å virke påtrengende ved å være mer direkte når det gjelder det åndelige. Hun spør seg om det kan skyldes at man har gått over til den humanistiske etikken, og at det kan føre til at man ikke møter folks behov for det åndelige og sier:

Det kan føre til at vi kan komme i fare for å frata mennesker muligheten til å komme til tro.

Jeg er veldig forsiktig med å presse på folk noe de ikke er klar for å høre. Hvis de ikke ønsker å høre ordet forkynt må de få slippe det. Har vi respekt for mennesker så tvinger vi ingen til å høre ordet forkynt.

Et viktig spørsmål som reiser seg er om det er riktig å forkynne for mennesker i en omsorgssituasjon.

En av kapellanene mener at man ikke skal forkynne i en omsorgssituasjon fordi forkynnelsen hører til i andakten og sier det slik:

Men vi må være lydhøre for hva pasientene har å si, og da også om det som har med det åndelige å gjøre, men da blir det mer som en samtale hvor vi utveksler tanker om tvil og tro og om det som pasientene er opptatt av.

Kapellanen forteller om hvor gripende hun synes det er når pasientene på

Gatehospitalet forteller om sin tro, og hva den betyr for dem til tross for at de lever i en ekstrem vanskelig livssituasjon. Her forteller kapellanen om hvor syke og nedkjørte pasientene er når de kommer inn på Gatehospitalet, og gir uttrykk for at mange vil kanskje være i behov av rehabilitering resten av livet og sier det slik:

Vi tenker at dette kristenlivet skal reise dem opp, og at alt skal bli forvandelt, men slik er det ikke alltid. De lever med sykdom og sine vanskelige liv, men gir likevel uttrykk for at de har en tro som holder dem oppe, og gir dem trygghet. Mange sier at det er det eneste som gir dem trøst.

Kapellanen forteller om hva mange brukere i Sosialtjenesten sier om sine erfaringer med korpsene (menighetene). Det kommer frem historier om hvordan rusmisbrukere føler seg utenfor, og at de blir sett på og vurdert ut fra hvordan de ser ut. Mange opplever at de ikke er bra nok hvor kapellanen sier det slik:

Jeg er opptatt av at våre brukere skal få en menighetstilhørighet hvis de ønsker det, men jeg hører ofte de sier noe om våre menigheter at de føler seg utenfor, og at de opplever å bli "sett på" og vurdert til ikke å være bra nok. Hvis folk i menighetene tenker at de er fortapt fordi den store forvandlingen ikke har skjedd, og de vet kanskje ikke at de har en tro, og heller ikke anerkjenner deres gudstro engang. Da blir det vanskelig !

I løpet av samtalen med kapellanen kommer hun inn på at det er noen som stiller henne spørsmål om hvorfor Frelsesarmeen driver institusjoner, og at de spør om hva som skiller Gatehospitalet fra det offentlige da svarer hun slik:

Jesus er et forbilde med sitt liv og sine gjerninger. Det samme skjer på Gatehospitalet. Pasientene får den fysiske pleien, men har også tilbud om Guds ord.

Oppsummering:

Kapellanene har redegjort for sin tjeneste i Sosialtjenesten, og hvordan det legges til rette for den åndelige virksomheten. Kapellanene legger vekt på at de er kalt til tjeneste og at oppdraget er å forkynne Guds ord. De er tydelige på at alt skal være frivillig for personalet og pasienter på Gatehospitalet om de vil benytte seg av kapellantjenesten. Det blir sagt at det er viktig at man vet hva man sier og gjør i forhold til pasientene som er i en sårbar situasjon. Det fremheves at en trenger kunnskap

om hva som kan forkynnes. Her blir det nevnt hvor viktig det er å bruke skjønn. Kapellanene har gjennom sine fortellinger fra pasientene fått høre hva utilbørlig forkynnelse kan føre med seg av krenkelser. En kapellan legger vekt på språket, og sier hun bruker et hverdagsspråk, og begrunner det med at pasientene er vare på hva som er ekte og sant. Det legges vekt på taushetsplikten hvor kapellanene informerer om at de ikke er med i lederteamet. De vil ikke det skal være tvil om deres habilitet. De om har samtaler med kapellanene skal vite at det som kommer frem i samtalen ikke blir formidlet videre.

I det følgende vil jeg først gi en informasjon om Gatehospitalet, og deretter en presentasjon av intervjuene med institusjonsleder, to sykepleiere hvor både institusjonsleder og sykepleierne er sivilt ansatt på Gatehospitalet.

6 Gatehospitalet - et sted for trygghet for “hele meg”

Det første jeg så da jeg kom inn på Gatehospitalet var bibelverset i 1. Korinterbrev 13 skrevet på veggen:

Så blir de stående disse tre:

Tro, håp og kjærlighet, men størst av dem er

kjærligheten.

På Gatehospitalet møtte jeg en pasient som ikke er med i undersøkelsen som sa: “Her får jeg trygghet og omsorg for hele meg. På andre sykehus kan du som rusmisbruker oppleve fordommer og en anstrengt tone. Her er det åpent og et avslappet miljø. De tar deg på alvor med de behovene du har”.

Gatehospitalet er et tilbud til rusavhengige som har store og sammensatte helseproblemer. Behandlingstilbudet består av medisinsk døgnspleie. Under oppholdet får pasientene Metadon eller Subutex, smertebehandling og sovemedisiner hvor de følger lik praksis som på sykehusene da lik praksis på dette området gir pasientene trygghet og forutsigbarhet. Det er ikke anledning for pasienter å bruke rusmidler under oppholdet. Det medfører at pasientene har følge av personalet utenfor Gatehospitalet.

Gatehospitalet er bemannet med leger, sykepleiere og annet personell.

Virksomheten bygger på det kristne menneskesynet som innebærer at alle mennesker er like verdifulle uavhengig av egenskaper og etnisitet fordi menneskets verdi er gitt utenfra fra Gud. Verdigrunnet kommer til uttrykk gjennom prinsippet *omsorg for hele mennesket* synliggjort i fire dimensjoner: den fysiske

psykiske, sosiale og den åndelige.

Det sies at respekten for enkeltmenneskes integritet er en selvfølgelig verdi i all virksomhet som Frelsesarmeen driver.

6.1 Intervjuet med institusjonsleder

For å belyse hva det vil si å være leder for en institusjon i Frelsesarmeens sosialtjenesten siteres følgende fra Frelsesarmeens dokument *Mål og strategier*.

“En leder skal være bevisst på, og ta ansvar for at enheten ser på seg selv som en del av Frelsesarmeens samtlende virksomhet, og at den virksomheten en er satt til å lede skal nå de målene som er satt. Godt lederskap innebærer at lederen setter mål for virksomheten sammen med sine medarbeidere“. (Mål og strategier : 15).

I det følgende spør jeg institusjonsleder om hvordan hun ser på påstanden om at Frelsesarmeen ser forkynnelse og sosialt arbeid (omsorgsarbeid) som to sider av samme sak hvor hovedmålet med det de gjør sies å være å føre til menneskets frelse. Institusjonslederen er opptatt av måten man gjør det på og sier det slik:

Jeg slutter meg helt til at alt det Frelsesarmeen gjør enten det er fra en talerstol i et korps(menighet), eller om det er ved sykesengen på Gatehospitalet så ønsker vi å lede mennesker til Gud, og å peke på Jesus som et håp og som en frelser. Jeg ser for meg et korps som kan bli så innadvendt at en aldri møter nye mennesker, og at en institusjon kan bli så pregløs at det aldri er snakk om tro og om Gud.

Jeg er blitt veldig opptatt av den kristne etikken sier informanten og referer til samtaler med kapellanen hvor de snakker om at det er slik at man har overtatt den humanistiske etikken slik at en ikke tør tro på Guds forvandlende kraft.

Samtidig trekker hun frem at en skal være varsomme med å be en bønn om at det skal skje en forvandling når en sitter på en slik institusjon som Gatehospitalet hvor en

møter sårbare mennesker som er i en ekstrem vanskelig livssituasjon.

6.1.2 Forkynnelsen hva med den?

Noen kristne forkynner fordømmelse over narkomane og en nedvurdering av menneskers tro og håp sier informanten og referer til hva mange rusmisbrukere forteller om hva kristne har sagt om hva som må til for at de skal komme ut av sitt rusmisbruk. Det er en forkynnelse som kommer med lettvinde løsninger på sammensatte problemer, og da si at bare du ber om å bli frelst så kan du bli helbredet fra alt det vonde “og alle disse ordene” og sier det slik:

Jeg hadde en samtale med en dame fra den karismatiske grenen av kristenheten. Hun ga uttrykk for at de hadde vært så falske i måten de forkynte helbredelse på, hvor hun sier at de la så stor vekt på synd og tilgivelse, og hvordan de i noen situasjoner sa til rusmisbrukere at bare du tar i mot Jesus og bli frelst så ville de bli kvitt rusproblemet og alle sine bekymringer.

I denne sammenhengen referer informanten til hva en til lege som var med å starte opp Gatehospitalet. Legen opplevde at pasientene på Gatehospitalet slet med skyldfølelse og plaget seg selv med tankene på hva de hadde påført familie, andre mennesker og seg selv av skade på grunn av sin rusavhengighet hvor legen sa: “Noe skal graves frem, men noe skal en bare la ligge”. Forsoning for meg inneholder ikke tilgivelse sier informanten og forklarer hva hun legger i begrepet forsoning hvor hun tenker at forsoning betyr at nå ble det engang sånn, gårdsdagen kan en ikke gjøre noe med. Det må vi leve med sier hun. Dette er en gruppe mennesker som har mye sorg, tap og relasjonsbrudd i bagasjen, kanskje mer enn de fleste på grunn av det livet de har levd.

Det er ikke slik at vi må komme til dypeste bunn og tilgi hverandre. Vi skal vite hva vi holder på med. Så står vi midt oppe i det der folk er så fortvilet at angsten barre dirrer, og da komme med alle disse ordene! Pasientene venter at vi viser de respekt og omsorg samtidig som vi kan inngi håp om at morgendagen kan bli bedre. Hvis den ikke blir det, så er vi der likevel.

6.1.3 “Gatas folk” har tillit til oss

Frelsesarmeen har så mange muligheter sier informanten og forklarer det med at folket på gata kjenner Frelsesarmeen for troverdighet og for kvalitet, og mener at styrken til Frelsearmeen er den tilliten den har til folk som ligger nede med “brukket nakke”, og den tilliten “gatas folk” har til Frelsesarmeen. De vet at de kan komme med sin glede, sitt sinne og sin fortvilelse og de har tillitt til at vi kan ta i mot dem og sier det slik.

Vi må oppføre oss i det medisinske, i den omsorgsmessige, og i den medmenneskelige tilnærmingen slik at vi kan komme i en posisjon som gjør at vi kan si til folk at Jesus elsker deg. Da tenker jeg at når en pasient kommer inn her og er rasende, har et stygt språk så gjør denne mannen det på grunn av sin dypeste fortvilelse.

Det beskrives hvordan pasientens tilstand er da han kom inn på Gatehospitalet og hva som gjøres av medisinske tiltak. Dette er ikke en uvanlig situasjon sier informanten, og beskriver hvordan pasienten dårlige helsetilstand. Pasienten har åpne, illeluktende sår uten bandasje på sårene, og folk skyr ham fordi det lukter så vondt av ham hvor institusjonsleder sier det slik:

Når situasjonen er klinget av må vi ta kaffekoppen, sette oss inntil ham slik at han kan få gjenopprettet den verdigheten som han har inne i seg. Da viser vi ham at vi dypest sett så liker jeg deg. Da tror jeg Gud er på dette stedet og hjelper folk til å bli glad i de vi møter slik at vi ser dem på en skikkelig måte.

Det er noen som mener at Frelsearmeen ikke bør drive institusjoner, og jeg spør hva som skiller Gatehospitalet fra institusjoner som drives i statlig eller kommunal regi, og om hvordan man merker at det er Frelsesarmeen som driver Gatehospitalet hvor institusjonsleder ser det slik:

Jeg har arbeidet i tjue år som sykepleier i det offentlige og forhåpentligvis som en samvittighetsfull sykepleier. Jeg har som grunnholdning at det offentlige har bygd opp velferdsstaten som vi alle har vært med å betale for. Så begynner jeg her på Gatehospitalet. Du kan tro jeg har tenkt på hva som er likheten og hva som er forskjellen.

Jeg har aldri hatt en jobb der jeg føler at ord ikke strekker til, og der ord ikke hjelper sier informantene og forklarer det med at til tross lang erfaring som leder så krever gatas folk noe annet av henne og sier:

Men når utfordringene blir for vanskelige, kjenner jeg at jeg har noe utenfor meg selv og det gir meg en trygghet.

6.1.4 I denne atmosfæren er det en omsorg fra Gud

Det er noen rundt om i landet som folder sine hender og ber om at Gud må være med på Gatehospitalet i dag sier informantene hvor hun forteller at hun vet at det rundt om i landet så er det folk som folder sine hender og ber om at Jesus må være på Gatehospitalet. Jeg tror det setter sitt preg på de som jobber her, men de reagerer ulikt når vi snakker om det sier institusjonslederen. Noen smiler, noen synes det er fascinerende, andre synes det høres helt merkelig ut, men de vet om det. Pasientene vet også at vi er der hvis de ønsker en samtale om Gud, sier hun.

I forbindelse med samtalen om hvordan det merkes at det er Frelsesarmeen som driver Gatehospitalet informerer institusjonslederen om hvordan Verdiboka brukes, og hvor viktig det er at de som jobber på Gatehospitalet kan være lojale mot det kristne verdigrunnlaget som institusjonen driver sin virksomhet på, og hvor hun legger vekt at hun må ha medarbeidere og ikke motarbeidere.

6.1.5 Her må vi ha folk med “lave skuldre”

Hvis noen ansatte mener at det stresser de at Frelsesarmeen er en kristen organisasjon så har jeg sagt at det kanskje er lurt om du finner deg en annen jobb. Jeg tror Gud er så stor at han hadde tålt alle som jobber her, men jeg tror det vil bli stress for den enkelte. Her må vi ha folk med “lave skuldre”.

Det er noen i Frelsesarmeen som mener at en bare bør rekruttere medarbeidere som er kristne, og da helst folk som har tilknytning til Frelsesarmeen som menighet sier institusjonslederen hvor hun poengterer at en må passe på å ikke gå i en grøft. Det er ikke sikkert Gatehospitalet hadde vært det samme dersom det ikke er noen som tilhører Frelsesarmeen for da hadde det vært tynt, men de sivilt ansatte her sier de

kunne fått jobb hvor som helst, men de vil jobbe på Gatehospitalet og sier det slik:

Det er korpsoffiserer som offer seg over at de aldri ser de sivilt ansatte! De sivilt ansatte ville jeg ikke byttet ut om du ga meg tjue offiserer. Her har jeg førti flotte helsearbeider som sier de er stolte over å arbeide på Gatehospitalet. Da hadde vi jo mistet disse folkene. Hvor skulle vi ellers møte dem! Når vi snakker om frelse så ligger de ansatte meg like tungt på hjerte som pasientene.

Oppsummering:

I det foregående har institusjonsleder beskrevet sine inntrykk og erfaring med begrepet forkynnelse. Hun har redegjort for hva hun mener skiller Gatehospitalet fra det offentlige, og hvordan Verdiboka brukes i ansettelsessituasjonen. Likeledes hva hun forventer av sine ansatte. Institusjonsleder har beskrevet et møte med en pasient som kommer til Gatehospitalet og hvor viktig det er at pasientene blir møtt med respekt.

I det følgende vil jeg presentere intervjuene med de sivilt ansatte sykepleierne ved Gatehospitalet hvor en sykepleier er soldat (forpliktende medlemssak) i Frelsesarmeen. Den andre ikke har noen tilknytning til Frelsesarmeen som menighet.

6.2 Intervjuene med sykepleierne

De sivilt ansatte i Sosialtjenesten har sagt ja til å være lojale mot Frelsesarmeens kristne verdigrunnlag. De har ulik tilknytning til Frelsesarmeen, men i arbeidssammenheng så representerer de alle Frelsesarmeen.

De har forpliktet seg til å “arbeide i samsvar med Frelsesarmeens kristne grunnsyn”, og de skal ha kjennskap til Frelsesarmeens verdidokumenter. Det forventes at de har evne og vilje til å arbeide i samsvar med det kristne verdigrunlaget.

(Verdidokumentet : 17).

Jeg spør informantene om de har et aktivt forhold til Verdiboka, og hvordan de ser på at Frelsesarmeen ser forkynnelse og sosialt arbeid som to sider av sak hvor hovedmålet med det de gjør sies å være å føre til menneskers frelse.

I ansettelsessituasjonen gjennomgås Verdiboka side for side sier sykepleieren og gir uttrykk for at hun ikke har problemer med å stå inne for hva det står om at de som arbeider i Frelsesarmeen må være lojale og villige til å arbeide for at Frelsesarmeen skal nå sine mål og sier:

Jeg har ikke noe problem å stå inne for det kristne verdigrunnlaget som Frelsesarmeen bygger sin virksomhet på, men jeg ser ikke at det er min oppgave som fagperson å forkynne frelse for pasientene her.

Når det gjelder bruk av Verdiboka så sies det at alle arbeidstakere får et eksemplar hver. Den brukes ikke daglig, men i seminarsammenheng tas den ofte frem til diskusjon. Så når det gjelder den åndelige omsorgen så er jeg glad for at det er kapellaner på Gatehospitalet sier informanten og presiserer at hun har inntrykk av at alle som jobber på Gatehospitalet er lojale mot det Frelsesarmeen står for, og at de er lydhøre for hva pasientene uttrykker av behov, og at det også gjelder de åndelige behovene og at de henviser pasientene til kapellanene hvis pasientene ønsker samtale og sier:

Jeg har inntrykk av at både pasienter og personalet setter pris på at det er andakter her, og at det er kapellaner som vi kan samtale med om både tvil og tro. Det kan være at pasientene og personalet synes det er lettere å forholde seg til det som har med det åndelige å gjøre fordi vi og pasientene vet hva Frelsesarmeen står for.

Det er helt frivillig om en vil benytte seg av kapellantjenesten sier sykepleieren og legger til at det er ingen forventinger om at pasienter og personalet skal delta på andakter.

6.2.1 Ikke alle som jobber her er kristne

Ikke alle som jobber her er kristne i den betydning du og jeg tenker sier sykepleieren. Hun opplever at både pasienter og personalet er søkende og at de fleste deltar på andakter, men det er en utfordring at ikke alle som arbeider her kan snakke om

åndelige ting og sier det slik:

Jeg har tatt opp på personalmøte hva vi gjør dersom en pasient kommer i åndelig nød når kapellanene, eller andre som bekjenner seg som kristne ikke er på jobb. Må vi da svare at de må vente til i morgen til kapellanene kommer på jobb? Jeg har ikke noe svar på det.

Hvordan merkes det at det er Frelsesarmeen som driver Gatehospitalet? Spør jeg sykepleieren hvor hun svarer:

Jeg synes det er lite synlig. Det kunne vært slik det var når kongen var her med Frelsesarmé flagg og rød løper. Jeg mener ikke at det skal være rød løper, men noen symboler bør det jo være så folk kan se at det er Frelsesarmeen som driver stedet.

Informanten forteller at hun har forsøkt å finne ut av hvilken begrunnelse Frelsesarmeen hadde for å starte opp med Gatehospitalet, men hun har ikke fått tak i hva den er, og synes heller ikke at tatt opp om slags profil Gatehospitalet skal ha og sier det slik:

Jeg er redd for at vi kan miste vår sjel ved at vi skal bli så godt likt av samfunnet fordi vi gjør så mye godt. Det sosiale arbeidet må ikke overskygge det som Frelsesarmeen er til for nemlig å forkynne evangeliet om Guds frelse. Hadde jeg ikke hatt forkynnelsen vet jeg ikke om jeg vil jobbet sosialt. Da kan det offentlige like godt overta det sosiale arbeidet.

6.2.2 Er det noe skille?

Jeg har jobbet på andre institusjoner som Frelsesarmeen driver. Jeg synes jeg kjenner igjen “Frelsesarmé ånden” sier informanten og fremhever romslighet og respektfullhet som preger Frelsearmeen.

Den samme Armé ånden finner jeg igjen her på Gatehospitalet og sier informanten og føyer til:

Ledelsen tar så godt vare på oss som jobber her. De setter pris på det arbeidet vi gjør. Det trenger vi for det er tøft å arbeide med rusmisbrukere. Vi skal jo ha noe å gi i møte med pasientene her. Jeg tenker at kanskje de møter oss på en så god måte

fordi de har tatt i mot Jesus, og at det gir noe ekstra.

6.2.3 Hvordan kommer forkynnelsen til uttrykk?

Blir den åndelige dimensjonen overkommunisert, eller blir den underkommunisert spør jeg sykepleierne om, hvor en sykepleier sier at hun synes ikke den åndelige dimensjonen blir overkommunisert, og begrunner det med at pasientene som er på Gatehospitalet er så nedkjørte og syke og sier:

Jeg lærte av en kollega som sa at i møte med så sårbare pasienter må vi jobbe med “hendene på ryggen”. Jeg tenker at det må gjelde spesielt når det handler om den åndelige omsorgen. I møte med pasientene og deres fortellinger om hva de opplever av forkynnelse som for dem har vært skadelig så må vi være “bak på”

Sykepleieren forteller om sine erfaringer med pasienter som har fortalt sine historier om opphold på kristne institusjoner hvor det ble sagt at bare du tror på Gud så vil alt gå bra. Noen pasienter opplevde at de ble tvunget til å være med på andakter sier informanten. Noen ble frelst under oppholdet, men etter utskrivningen fra institusjonen falt mange tilbake til rusmiljøet igjen og sier:

Det er hjerteskjærende å være vitne til den skamfølelsen pasientene sliter med fordi de ikke har “lyktes”

Den skammen de føler er ikke bare overfor familien og seg selv, men de føler skam også overfor Gud. De har nesten fått en tilleggsbelastning.

Noen lykkes nok med å få orden på livet sitt sier sykepleieren, men mener at hun muligens er preget av at hun møter de som ikke har lyktes. Det blir for lett å si til rusmisbrukere at alt ordner seg bare de tar i mot Jesus og blir frelst. Det er mye mer som må være på plass sier informanten og referer til hva en gateprest skal ha sagt om at hans pekefinger blir kortere og kortere fordi det er andre som tar de viktigste valgene. Og gir uttrykk for hvordan hun opplever at rusmisbrukerne blir behandlet i samfunnet, og ikke minst hva de kan bli utsatt for av utilbørlig forkynnelse og sier det slik:

Jeg er glad for at det ikke er noen påtvunget forkynnelse her. Det fine med Frelsesarmeen er at de forkynner ikke med ord, men med handling. Jeg mener også med ord, men vi må være "bakpå" spesielt når det gjelde det åndelige.

Jeg mener at en kunne være mer pågående i forkynnelsen sier en sykepleier og begrunner det med at Frelsesarmeen tilbyr en "pakke" hvor omsorg for hele mennesket står sentralt, og at denne omsorgen omfatter det fysiske, psykiske og sosiale, hvor hun presiserer at den åndelige dimensjonen hører med i denne pakken og sier det slik:

Jeg mener at vi kunne ha en mer pågående forkynnelse. Jeg mener ikke en forkynnelse som kan være fordømmende, men at man kan sette krav til deltakelse på andakter fordi mennesker må høre ordet for å bli frelst.

Det er rusinstitusjoner som Frelsesarmeen driver i Amerika sier informanten og forteller om de kravene som settes til rusmisbrukere der. Det forventes at alle skal delta på andaktene. Deltar de ikke så blir de utskrivet fra institusjonen sier sykepleieren, og forteller om de gode resultatene de oppnår med hensyn til rehabilitering av rusmisbrukere og sier det slik:

Men det er kanskje ikke riktig å sammenligne to ulike kulturer. Amerikanere har nok et annet forhold til det å fronte det kristne, men det er et nederlag for Frelsesarmeen som driver sitt arbeid på Bibelen at en ikke kan være mer tydelig i å forkynne budskapet om at Jesus døde for våre synder.

Hva informanten mener om hva som skal forkynnes referer hun til lignelsen om kvinnen ved brønnen hvor Jesus sa til kvinnen: "Dine synder er deg tilgitt. Gå bort og synd ikke mer og sier:

Jeg tror at en rusmisbruker kan være like godt frelst som hvilken som helst annet menneske fordi jeg tror ikke at treenigheten har så lite empati og fantasi at de skiller her. Da hadde det vært ute med oss alle. Hadde jeg ikke trodd det hadde jeg ikke orket å jobbe med rusmisbrukere. For meg er det å være Jesu etterfølger det viktigste, og det er kjærligheten til Jesus som driver meg.

Oppsummering:

I det foregående har jeg intervjuet sykepleiere på Gatehospitalet som har sagt noe om hva de mener om forkynnelsen og dens plass på Gatehospitalet. De har kommentert hva det vil si å være lojale mot det Frelsesarmeen står for, og at de kan stå inne for det som står i Verdiboka. En sykepleier fremhever at hun som fagperson ikke ser det som sin oppgave å forkynne for pasientene. Når det er spørsmål om den åndelige dimensjonen blir underkommunisert, eller om den blir overkommunisert svarer en sykepleier at hun synes ikke det åndelige blir overkommunisert med begrunnelse i at pasientene er sårbare, nedslitte og syke. Hennes erfaring tilsier at en må være bakpå i møte med så sårbare mennesker. Hun forteller om pasienter som har opplevd utilbørlig forkynnelse som de har opplevd krenkende og skadelig for dem. Her gir hun uttrykk for at hun er glad for at det ikke er noen påtrengende forkynnelse på Gatehospitalet. Som svar på samme spørsmål sier en annen sykepleier at hun synes det burde være obligatorisk med deltakelse på andakter med begrunnelse i at man må høre ordet for å bli frelst. Hun henviser til at Frelsesarmeen tilbyr en “pakke” som inneholder omsorg for hele mennesket, og i den pakken hører den åndelige omsorgen med. I denne forbindelsen gir sykepleieren uttrykk for at hadde hun ikke hatt forkynnelsen så hadde hun ikke orket å jobbe med rusmisbrukere. Sykepleieren gir uttrykk for at hun er redd Frelsesarmeen kan miste “sin sjel ved at de ønsker å vise samfunnet at de gjør så mye godt. Hun avslutter med å si at Frelsesarmeen må ikke glemme hvorfor de er blitt til, nemlig å forkynne evangeliet om frelse.

I det følgende presenterer jeg intervjuene fra tre pasienter som var innlagt på Gatehospitalet på det tidspunktet jeg foretok intervjuene.

6.3 Intervjuene med pasientene

Pasienten er på Gatehospitalet fordi de trenger et hjelpetiltak ikke nødvendigvis for å bli forkynt til. Gjennom å være på Gatehospitalet møter de Frelsesarmeen og får “frelsen” på kjøpet.

Hvordan merker pasientene at det er Frelsesarmeen som driver Gatehospitalet spør

jeg pasientene om hvor en pasient forteller at han har vært på Gatehospitalet flere ganger. Til tross for det så tar de imot ham hvor pasienten sier det slik:

Det er ingen som kommer med kritikk og fordømmelse fordi jeg ikke klarer å komme meg ut av elendigheten. Når du spør meg om hvordan jeg merker at Frelsesarmeen driver stedet så vet jeg at de tror på Gud.

Det er møter hvor de snakker om Gud sier pasienten og forteller om bibelverset som er malt på veggen. Om det er andre måter det merkes så blir det nevnt at det er brosjyrer som det står Frelsesarmeen på, og at personalet har et skjold på draktene. I bokhyllen er det er bibler og sangbøker forteller informanten.

6.3.1 Miljøet er så fint her

Det er så godt miljø her på Gatehospitalet sier en pasient og fremhever det gode samholdet. Det virker som det ikke er noen intriger eller konflikter her sier pasienten og forteller om de ansatte som er flinke til å gjøre det slik at det ikke blir baksnakking og krancling. I denne sammenhengen blir det lagt vekt på hvor viktig det er at personalet er tilstede og at de sitter i stuen sammen med pasientene hvor det sies:

Vi blir kjent med hverandre. Andre steder kan personalet være så opptatt av bagateller, og det blir så lett intriger. Det er kapellaner som kommer hit og har andakter. De sitter også sammen med oss slik at vi blir kjent med dem også.

Flere av pasienten forteller om hva de har opplevd i møte med personell innen Helse- og sosialtjenesten, og ikke minst om sine erfaringer fra institusjoner som drives i kristen regi hvor en pasient sier:

Jeg har vært på institusjoner hvor det var et pes. Vi ble tvunget til å være med på andakter. Der skulle vi bare be om at Jesus måtte helbrede oss fra abstinenser, og at vi skulle bli frelst fra stoffmisbruket vårt, det skjedde jo ikke. Vi satt bare og snakket om hvor fint det skulle bli å komme vekk fra stedet. Her er det ikke sånn.

Samtlige pasienter forteller om hvor nedkjørte og syke de er, og at mange sliter med

angst og depresjoner. De gir uttrykk for hvor godt det er å være på Gatehospitalet hvor de opplever at de kan få være seg selv, og at de blir møtt med empati og respekt. De sier at de får hjelp til det de ber om. I den forbindelsen så blir det nevnt at de får Metadon mot abstinensplager som gjør at de føler seg friske slik at de kommer seg både fysisk og psykisk under oppholdet.

En pasient beskriver sin opplevelse av hvordan det er å være på Gatehospitalet og sier:

Jeg visste ikke hvor jeg skulle. Jeg kom rett fra sykehuset og trodde jeg skulle til et nytt sykehus. Ingen hadde fortalt meg at jeg skulle til Frelsesarmeen. Jeg var helt "hjernedød". Det er først etter fjorten dager at jeg er ute fra rommet mitt. Jeg har ikke hørt noe om Gud her. Her er det som å være den "hjemvendte sønnen". Det er helt fantastisk. Hadde Frelsesarmeen drevet med påtatt forkynnelse her hadde det vært drepen for stedet. Det er det flere som sier. Her stilles det ingen krav til oss bortsett fra at vi ikke får bruke narkotika, men vi får Metadon her slik at vi føler oss friske.

Det som nevnes som spesielt ved Gatehospitalet er blant annet at pasientene opplever at de får mye praktiske hjelp når det gjelder områder som ikke bare dreier seg om det medisinske, men også det som omhandler sosiale problemer, boligsituasjonen og behandlingen av rusproblemet. Pasientene forteller at personalet følger til sosialkontoret hvor en pasient sier det er viktig å ha følge fordi da blir en tatt i mot på enn annen måte av saksbehandleren og sier det slik:

Jeg har fått følge til sosialkontoret med en som jobber her, så nå håper jeg at jeg skal få hjelp til å få leilighet slik at jeg kan få behandling med Metadon. Jeg vil ikke lyve å si at jeg har leilighet, men det er så vanskelig.

Pasienten forteller om at han tidligere har hatt en leilighet hvor han sier at han klarte seg bra fordi han fikk resept på Dolcontin av sin lege, og forklarer at leger ikke lenger har tillatelse til å forskrive dette medikamentet til rusmisbrukere og sier:

Så var jeg på gata igjen. Jeg måtte skaffe meg heroin for å føle meg frisk. Jeg ble kriminell igjen, og alt jeg hadde av penger ellers måtte jeg bruke til heroin. Så

mistet jeg leiligheten, og alt gikk galt.

Pasienten forteller om hvor vanskelige han synes det er å leve på gata og alltid være på jakt etter heroin, og hvor nedverdiggende det er å sitte å tigge på gata. I intervjuet kommer det frem at han hadde en god oppvekst og at foreldrene i flere år forsøkte å hjelpe ham, men til slutt måtte de gi opp og sier:

Jeg håper jeg kan lykkes denne gangen. Samvittigheten plager meg fordi jeg har ødelagt så mye for familien min og for meg selv på grunn av narkotikaen. Det er først nå jeg ser at det har gått for langt. Jeg har snakket med en prest her.

Pasienten forteller fra de samtale han har med kapellanen ,og at det betyr mye for ham at kapellanen sier at Gud har omsorg for ham. De er så snille med meg her, og de viser meg respekt sier at han har begynt å tro på Gud.

6.3.2 Jeg har blitt litt religiøs

Jeg har snakket med en prest her. Han snakker om Guds kjærlighet og omsorg, og det er godt for meg å høre. Det har gått for langt. Det er først nå jeg innser det. Jeg er blitt litt religiøs, men jeg vet ikke om jeg tør si at jeg tror på Gud. Jeg er like kriminell som de andre som sitter på gata, og bruker stoff.

Derfor tør jeg ikke si at jeg tror på Gud da vil jeg bli mobbet av de andre.

Er det greit at det er kapellaner og andakter her spør jeg pasientene om.

Når det gjelder spørsmålet om det er greit at det er er andakter og kapellaner på Gatehospitalet sier pasientene at de fleste setter pris på det, men det er ingen som krever at vi skal være på andaktene. Det kan være lettere å snakke om åndelige ting her sier en pasient og begrunner det med at alle kjenner til at det er Frelsesarmeen som driver stedet hvor en av informantene sier:

De pasientene som er her nå synes det er greit med andakter, men det har hendt at det har vært noen her som har forsøkt å ødelegge samlingene vi har med kapellanene, men da har vi pasientene stoppet dem.

De fleste pasientene er med på andaktene hvis de ikke er for syke sies det. Personalet er også på andaktene fortelles det. Pasientene legger vekt på at det er frivillig både for pasienten og personalet om de vil delta på andaktene eller ikke hvor en pasient forteller om hva som skjer på andaktene og sier det slik:

Vi får se filmer om Jesus, og etter andaktene snakker vi sammen om hva vi har sett og hørt.

6.3.3 Her det ingen påtatt kristendom

Jeg er glad for at det ikke er noen påtatt kristendom her. Du vet vi er så nedkjørte og slitne når vi kommer hit. Skulle det attpåtil være snakk om Gud hadde vi fått enda et element å forholde oss til. Jeg har vært på en institusjon hvor vi måttet si vi var frelst for å få være der.

Her forteller pasienten om en sommerfest de hadde på Gatehospitalet hvor det var mye sang og musikk, og gir uttrykk for at han liker kristne sanger, men poengterer at det ikke var noen forkynnelse på festen.

Som svar på spørsmålet om det har noen betydning med andakter og kapellantjeneste sier en pasient at hun skulle ønske det var mer snakk om Gud og Jesus fordi hun lærer så mye av det. Pasienten forteller at hun alltid har vært på leting etter sannheten. Livet på gata er så ekstremt hvor hun sier at man muligens må oppleve det ekstreme for å erkjenne at man har et valg. Her forteller hun om sin innleggelse på Gatehospitalet og sier at da skjedde den store omveltningen.

Jeg ser at alt jeg har opplevd i livet har vært nødvendig for at jeg skulle få den kunnskapen om at jeg har et valg. Jeg ser livet mitt som vakkert jeg! Jeg måtte leve dette livet. Jeg leser i Bibelen og ber om at Jesus må hjelpe meg.

Pasienten sier at hun takker Gud for Gatehospitalet hvor hun opplever at Gud er tilstede, og sier at det betyr mye for henne at det er andakter og kapellaner på Gatehospitalet og sier det slik:

Det snakkes om forsoning og tilgivelse. Jeg føler nå at jeg tar mer ansvar for livet mitt. Du vet vi i misbrukermiljøet tar ikke innover oss at vi har en fri vilje. Alt er så ekstremt der. Før gikk alle kreftene mine til å skaffe meg stoff, men jeg hadde Gud med meg hele tiden, og det holdt meg oppe.

Pasienten sier at de blir invitert til møter og andre arrangementer i regi av Frelsesarmeen, og forteller om sin opplevelse fra den første gangen hun var på møte i et korps (menighet). Det er ikke lett å gå alene til møter i et korps sier hun, og var glad for å ha følge med en av de som jobber på Gatehospitalet. Hun opplevde at de hun møtte var hyggelige, og at hun nå tør å gå til korpset alene og sier:

Jeg er blitt med som frivillig i barnarbeidet i korpset. Nå har jeg fått meg leilighet, og får Metadon gjennom LAR systemet Jeg skal skrives ut fra Gatehospitalet, men jeg håper at jeg kan komme på besøk her på Gatehospitalet slik at jeg også kan være med om andaktene her for det betyr mye for meg.

6.3.4 Er det påtrengende om trosspørsmål tas opp?

Det stilles spørsmål om en bør være mer tydelig og til tjeneste når det gjelder utøvelsen av den åndelige omsorgen i Helse - og sosialtjenesten.

Spørsmålet stilles til pasienten om det vil oppleves som påtrengende dersom noen tar opp spørsmål som har med tro å gjøre, eller om en vil sette pris på det. Hvor en pasient sier at han ikke vil snakke med noen om trosspørsmål hvis det ikke var frivillig fra hans side og sier det slik:

Nå spør du i båndes form. Det er ikke spørsmål om å ville med meg. Jeg vil ikke snakke med noen om sånne ting hvis jeg selv ikke ønsker det.

Pasienten forteller om at han på legevisitten får snakket med legen om det han er opptatt av, og presiserer at han er på Gatehospitalet for å få hjelp til å komme seg helsemessig, og å få orden på livet sitt ved å få et sted å bo slik at han kan bli godkjent Til å få metadon. Jeg er så sliten etter å jage etter stoff. Det er så uverdige synes pasienten, og forteller om at han engang var frelst og klarte seg i flere år som rusfri, men at han igjen prøvde heroin, og da var det gjort sier han, og beskriver seg selv som

fracfallen. Jeg har fått nok av kristen som sier at bare du blir frelst så ordner alt seg. De vet ikke hva de snakker om sier pasienten og formulerer det slik:

Jeg har fått nok av svovelpredikanter som tror de er bedre enn både deg og meg. De har bare tatt et tog før, men det kan hende de også kan komme skjevt ut. Jeg kaller Jesus for Jesus Kristiansen jeg. Da blir han mer folkelig.

Jeg kjenner mange som er blitt kjørt helt i bånd på grunn av en forkynnelse som seir at bare du blir frelst så løser alle problemer seg. Vet du hva, jeg har møtt kristen som sier at Metadon er djevelens verk. De vet ikke hvor jævlig det er å være avhengig av narkotika. Jeg er mer opptatt av å få hjelp til å skaffe meg bolig slik at jeg kan få Metadon enn å tenke på Gud.

Oppsummering:

I det foregående har pasienter gjennom intervjuene gitt uttrykk for hvordan de opplever omsorgen på Gatehospitalet hvor fokuset har vært på den åndelige omsorgen. De har sagt noe om forkynnelsen, om andakter og kapellantjenesten, og ikke minst om sine erfaringer med opphold på institusjoner som drives i kristen regi, hvor noen har opplevd en forkynnelse som for dem har vært krenkende, men slik er det ikke her på Gatehospitalet sier en informant. Respekt, empati og frivillighet er ord som går igjen. Likeledes poengteres det at personalet ikke setter krav til at de må forandre seg. De godtar oss som vi er sier en pasient. I intervjuene kommer det frem at noen pasienter setter pris på samtalene og andaktene med begrunnelse i at en lærer så mye av det, og at det gir kunnskap som fører til at de kan gjøre et valg. Det legges vekt på at pasientene får mye hjelp, og at hjelpen ikke bare har med det medisinske å gjøre. De får følge av personalet til sosialkontor. For de som ønsker behandling for sitt rusproblem får hjelp til å komme seg ut av narkotika helvete som en pasient beskrev hva det vi si å være rusavhengig. Forkynnelsen om Guds kjærlighet og Guds omsorg oppleves som en trøst og det gir styrke og håp, men det er to av pasientene som forteller om sine opphold på en kristen institusjon hvor de opplevde en krenkende forkynnelse. De ble tvunget til å være med på andakter fortelles det. I denne sammenhengen fortelles det om hvor syke og nedkjørte de var, og hvor krenkende det var når det ble sagt ”bare du ber så kan du bli kvitt abstinenser og bli frelst fra ditt rusmisbruk”. “ Sånn er det ikke her” sier en pasient og forteller om at de på Gatehospitalet får Metadon slik at de føler seg friske og derigjennom få orden på livet sitt. I denne forbindelsen forteller pasienten at det er noen kristne som sier at

Metadon er djevelens verk. “Hadde det vært en påtatt kristendom her så ville det vært drepen for stedet” sier en pasient, og føyer til at han ikke vil snakke om forhold som har med tro å gjøre hvis han selv ikke ønsker det selv, og poengterer at han er på Gatehospitalet for å få hjelp til å orden livet sitt.

I det foregående har vi fått innblikk i hva Frelsesarmeen legger i sin programerklæring om å *sette omsorg for hele mennesket i sentrum* og hvordan pasientene opplever omsorgen hvor mitt fokus har vært på den åndelige omsorgen.

I neste kapitlet trekker jeg ut viktige funn fra intervjuene hvor jeg trekker ut hovedmomentene som jeg analysere og drøfter i et etisk perspektiv hvor jeg bruker Løgstrup og Skjervheim som begge er opptatt av det relasjonelle i møte med mellom mennesker og hvordan man kan hindre objektivisering av mennesker. I denne oppgaven er mitt fokus på hva Frelsesarmeen selv sier om å bevare enkeltmenneskets integritet som de ser som en viktig verdi i i all deres virksomhet.

7 Analyse og drøfting

Det empiriske materialet jeg har brukt i kapittel 5 og 6 har som hensikt å beskrive hva informantene mener om forkynnens plass i Sosialtjenesten hvor jeg bruker Gatehospitalet som case. Hensikten har vært å undersøke hvordan Frelsesarmeens grunnleggende idé om å sette *omsorg for hele mennesket i sentrum* hvor respekten for enkeltmenneskes integritet er en helt selvfølgelig verdi i deres virksomhet, og hvordan dette kommer til uttrykk i den faktiske virksomheten og i den sosiale praksis på Gatehospitalet.

I Frelsesarmeens verdidokument står det at den etiske standarden blir synlig ved at man ser den enkelte, og har et helhetlig perspektiv i møte med menneskelige behov, og at man i dette møte møter enkeltmenneske med en inkluderende holdning, raushet og tillit. Frelsesarmeen definerer tillit som det å sette lit til noen, og at det innebærer en forvisning om at den man setter lit til har evne til å mestre noe, og at vedkommende er å stole på.

I denne oppgaven har jeg valgt å bruke K. Løgstrups etikk og H. Skjervheims etiske modell for en tre - leddet relasjon som omhandler hva som må til for å gi den andre parten i et forhold subjektivitet, og dermed unngå å gjøre Den andre til en ting ved å snakke om det samme saksforholdet. Løgstrup tar opp at det er et skille mellom motiv og sak som avgjør når en person invaderer en annen. Løgstrup kaller grensen mellom motiv og sak for urørlighetssonen. Både Skjervheim og Løgstrup tenkte seg skillet mellom motiv og sak som nødvendig krav til det å møte et annet menneske som subjekt og å unngå objektivering og invasjon. I dette perspektivet analyserer og drøfter jeg funnene fra intervjuene.

Introduksjon til teori

I møte med Den andre blir man i følge Løgstrup (Løgstrup 1999) konstituert som subjekt. Det vil si at man blir en moralsk handlende aktør i forhold til det andre mennesket. De grunnleggende fenomener som de suverene livsytringene som tillit, talens åpenhet og barmhjertighet vil være til stede i enhver relasjon. (Løgstruo 1982). Løgstrup snakker om *den skapende makt* som er forskjellig fra oss selv, og som vi ikke er grunnleggende herre over. Den skapende makt er i Løgstrups tenkning ikke

Gud, men tilværelsen som sådan, men han ser på mennesket som skapt av Gud. Løgstrup hevder selv at det ikke finnes noe spesifikk kristen etikk (Løgstrup 1982). Han benytter seg av en fenomenologisk forståelse om at det finnes fenomener i den menneskelige tilværelse og bevissthet. Det gjør at vi søker sammen og har tillit til at vi vil hverandre vel. I et hvert møte mellom mennesker ligger det en etisk fordring. Det gir oss makt og ansvar til å ivareta det av vår nestes liv som blir lagt å vår hånd. Det som ligger i fordringen er at den er taus, og at det er opp til den enkelte å ta rede på hva fordringen går ut på. Man må ha innsikt, forståelse og fantasi for å forstå hva den andre trenger i følge Løgstrup. (Løgstrup 1999:43). Løgstrup taler om ytringer som oppstår spontant, utvunget og uten baktanker. Når han kaller barmhjertighet for spontan så betyr det at gjerningene ene og alene er fremkalt av den tilstand eller stilling som den andre befinner seg i uten at den som er barmhjertig skal ha noe ut av gjerningen verken for seg selv eller tredjeperson eller tredjeinstusjon (Løgstrup 1982).

I materialet kommer det frem en uttalelse om viser til det Løgstrup sier om at man ikke skal ha noe igjen for den hjelpen man yter til mennesker.

Frelsesarmeen har som hovedmål med det de gjør skal føre til menneskets frelse, men det gis klart uttrykk for at det er ikke Sosialtjenestens hovedanliggende å sørge for at folk blir frelst. I Sosialtjenesten handler det om møte mellom mennesker, og de som søker hjelp skal ikke være nødt til å vise takknemlighet i form av at de må side er frelst for å få hjelp slik en leder har erfart at noen brukere i Sosialtjenesten har fortalt. Det var en baktanke med den hjelpen de fikk mener hun. Verken hun eller Frelsesarmeen skal ha noe igjen for det de gjør.

Den etiske fordring (Løgstrup 1999) er til stede i møte med et hvert menneske, og i dette møte med Den andre stilles man til ansvar hvor man kan velge å ta ansvar. En kan velge å ta vare på en andre eller avise. Gjennom den gjensidige avhengigheten som Løgstrup kaller interdependens har vi makt over det andre mennesket og dets situasjon hvor en i følge Løgstrup skal bruke fantasi og innsikt for å gjøre sitt ytterste for å oppfatte hva som er til det beste for den andre og arbeide for det.

Slik jeg ser det er lederen tydelig på at formålet med Frelsesarmeens arbeid er å fremme Guds rike ved å forkynne frelse, men i møte med mennesker i Sosialtjenesten

er fordringen om å ta vare på Den andre det sentrale.

Løgstrup hevder selv at det ikke finnes noe spesifikk kristen etikk (Løgstrup 1982). Dette gjør han på bakgrunn av at de suverene livsytringer gir oss ansvar og forpliktelser til tjeneste for våre medmennesker. I Løgstrups forståelse av kristendommen står nestekjærligheten sentralt, men han anser ikke nestekjærligheten som en spesifikk kristen egenskap. Et hvert menneske kan i bestemte situasjoner være uselvvisk og vise omsorg for andre uavhengig av tro eller religiøs motivasjon.

I materialet finner jeg at det er et spenningsforhold mellom Sosialtjenesten og Feltet (Korps/menigheter), og at noe av dette forholdet skyldes uenighet om det skal rekrutteres kristne, og da helst kristne fra egne rekker til medarbeidere i Sosialtjenesten. Det er noen i Frelsesarmeen som mener at en årsak til at man ikke ser “frukten” i form av at mennesker blir frelst kan være at det er flest sivilt ansatte som ikke har noen tilknytning til Frelsesarmeen som trossamfunn.

Det spørres ikke om trosforhold ved ansettelse i Sosialtjenesten, men det legges vekt på at de som arbeider i Frelsesarmeen er lojale mot det kristne verdigrunnlaget som Frelsesarmeen bygger sin virksomhet på. I materialet går det frem at de sivilt ansatte ivaretar den åndelige omsorgen ved å være lydige, og ved å henvise pasienter til kapellanene dersom pasienten ønsker det. Lederne gir uttrykk for at de setter pris på de sivilt ansatte, og de blir sett på som likeverdige medarbeidere uavhengig av tro. I følge Løgstrup ligger etikken i det allmenne uavhengig av tro og livssyn hvor et hvert menneske kan være uselvvisk i møte med Den andre.

“Hvad jeg har ansvar for, er den andens skæbne, ikke hans individualitet, vilje og personlighet. Den andre skal behandles som et sælvstendigt og ansvarlig væsen og derfor går fordringen også ut på at lade den andre vær “herre i hans egen verden”. (Løgstrup 1962 :37).

Det er flere funn i intervjuene som kan relateres til hva Løgstrup mener med å være “herre i hans egen verden”. I denne sammenhengen trekker jeg frem hva en leder sier om å forkynne i en omsorgssituasjon. Lederen legger vekt på at man ikke må undervurdere Den andre med begrunnelse i “ selv om vedkommende har problemer på noen områder i livet må man ikke tro at vedkommende ikke kan forholde seg til det

åndelige.”

Den Andre ses på som en moralsk aktør i denne sammenhengen.

I dette eksemplet er det Den andre som ønsker å samtale om det åndelige. Det er det som er saksforholdet slik Skjervheim skisserer i *Deltaker og tilskuer* (Skjervheim 1996) hvor han mener at når to personer i relasjonen er enige om det tredje, nemlig samtale om det åndelige i dette tilfellet, og hvor fokuset er på et tredje ledd, saken, så ivaretas et subjekt - subjekt forhold og derigjennom hindres man å gjøre den andre til et objekt.

I den etiske fordring (Løgstrup 1999) går det frem at Løgstrups etikk bygger på forståelsen av livet som skapt, og at vi som mennesker er gjensidig avhengig av hverandre. Menneskelivet er et liv i interdependens. Interdependens betyr makt, og i den makt vi har overfor hverandre melder det seg en fordring om at hver enkelt skal ta vare på det mennesket som i større eller mindre grad er anhengig av meg, og som er min neste (Løgstrup 1999 :23). Det grunnleggende i Løgstrups etikk er sammenhengen mellom etikk, avhengighet og makt. Det avgjørende mener Løgstrup er om den enkelte lar makten over den andre tjene den andre. Det er bare som subjekter vi kan gjøre andre til objekter for vår utøvelse av makt. Det er viktig å ikke frata den andre status og ansvar.

I den måten lederen beskriver hvor viktig det er å ikke undervurdere Den andre ser jeg det slik at han viser respekt for mennesket slik det fremstår. Han fratar ikke Den andre status og ansvar. Det er en treleddet relasjon slik Skjervheim legger vekt på for å forhindre at mennesker objektiveres. Den andre blir anerkjent og bevarer autonomi og verdighet i relasjonen. (Skjervheim 1996:23).

Lederne har innsikt i at det er asymmetri i relasjonen. Det er ikke et likeverdig maktforhold. Lederen er i stand til å bruke sin etiske refleksjon og dømmekraft for å hindre at han gjør seg til herre over Den andres liv. (Christoffersen 2005).

Lederen møter fordringen med det Løgstrup sier om å “la den andre være herre i sin verden”. (Løgstrup 1962:37).

Det menneske, for hvem det kristene budskap er en avgjørende sannhet kan ikke argumentere for det ene eller det andre syn på den politiske - økonomiske ordning av

samfunnet. Han må argumentere som hvilken som helst annen med argumenter som må kunne godtas av den kristne likeså godt som av den ikke kristne. (Løgstrup 1999:128).

I materialet finner jeg at lederne er opptatt av å formidle sin kunnskap om hva som virker og ikke virker av de ulike hjelpetiltakene innen Helse - og sosialtjenesten. Den kunnskapen vil de formidle til politikerne. Lederne forteller om sitt politiske engasjement og begrunner det med at de vil være “de stemmeløses stemme” i samfunnsdebatten. De kommer ikke med Bibelen i hånd, men har på seg sin uniform hvor de sier at de fleste vet hva den står for. De har på seg “kristelige briller” i møte med politikerne, men de bruker en argumentasjon som både kristne og ikke kristne kan godta. I Frelsesarmeens verdidokument går det frem at deres etikk tar utgangspunkt i Bibelen, men den brukes ikke som en oppslagsbok. Det legges vekt på at grunnverdiene må tolkes slik at man vet hva det betyr og kreves av en i den aktuelle situasjonen (Verdidokument : 8). Lederne synes det er en kristen plikt å si fra om forhold som har betydning for de som sliter i samfunnet. I det ser jeg at Frelsesarmeen har det samme synet som Løgstrup gir uttrykk for når han mener at et hvert menneske i et demokratisk samfunn har gjennom det makt til å endre. (Løgstrup 1999). I fordringen ligger det et ansvar om å ta vare på vår neste i det å si fra om forhold som kan føre til at mennesker kan få muligheten til å leve “det gode liv”.

Kapellantjenesten sett i et etisk perspektiv

Nærhetsetikk har som utgangspunkt at mennesker er avhengige av hverandre og derfor har et ansvar for andre mennesker. Løgstrup har en fenomenologisk forståelse om at det finnes fenomener i den menneskelige tilværelsen. Fenomenet tillit som er en spontan livsytring som gjør at vi i utgangspunktet møter hverandre med tillit i forvisning om at vi vil hverandre godt. Fenomener som dette gjør mennesket til en moralsk aktør i forhold til sine medmennesker.

Kapellanene i Sosialtjenesten er kalt til tjeneste og til et misjonsoppdrag.

Grunnleggende for kristen disippelskap sies det et at man utfører oppdraget uansett hvor man befinner seg. (Sammen i tjeneste).

Frelsesarmeen er en representant for en etterfølgelsesteologi, og deres teologi er også tydelig om helliggjørelse og forventningen til at frelsen fører til et kristenliv som vokser og bærer frukt. Frelsesarmeen står i en vekkelsestradisjon hvor det legges vekt

på den personlige frelse. Teolog Gustav Wingren er kritisk til vekkelsens etterfølgelseskrav. Han mener at etterfølgelsesmotivet som motiv for å hjelpe min neste etisk sett er en feilslutning fordi motivasjonen hele tiden kommer fra menneskets eget ønske om å etterligne Kristus og ikke fra kallet fra evangeliet. (Gundersen 2005 : 39).

I materialet finner jeg at kapellanen gir uttrykk for at hun er kalt til tjeneste og at etterfølgelsesmotivet er viktig for henne. Hun ønsker å se “frukten av sitt arbeid ved at mennesker kommer til tro og blir frelst. Når hun snakker om frelse så mener hun at frelse betyr helbredelse av gudsrelasjonen.

Kapellanen formidler sin bekymring for hva mange rusmisbrukere forteller om sine erfaringer i møte med kristne. Bekymringen går ut på at rusmisbrukeren opplever at de ikke blir godtatt, og at de blir “sett på” i møte med mennesker i menighetene (korpene). Kapellanen tenker at det ikke vises respekt for rusmisbrukernes tro fordi det ikke synes at den store forvandlingen har skjedd. I dette ligger det en krenkelse slik jeg ser det. Den andres urørlighetssone som i dette tilfelle er rusmisbrukeren urørlighetssone blir innvandret. Deres tro og væremote blir angrepet hvor det ligger et krav om at de skal forandre seg. Rusmisbrukeren kan oppleve at han eller hun ikke er gode nok og at de ikke blir sett på enkeltmennesker, men omtales som ut fra kategorien “den narkomane”.

Kapellanen er tydelig på at forkynnelsen hører “andaktsrommet” til. Frivillighet er et sentralt begrep i denne sammenhengen. Vil pasientene ikke høre gudsordet forkynt så skal de slippe det i følge kapellanen. Gatehospitalet har ikke et eget andaktsrom. Alle pasientene har enerom og kan derfor gå til sine rom, men det er likevel grunn til å spørre seg om det har betydning for frivilligheten. I materialet finner jeg ikke noe som antyder at dette er et problem verken for pasienter eller personalet.

I utgangspunktet så mener kapellanen at det ikke skal foregå forkynnelse i en omsorgssituasjon, men at man må være lydhøre for hva den andre har av behov. Det er fordringen om å ta vare på den andre som kapellanen møter.

I møte med pasientene sier kapellanen at hun er forsiktig med hva hun sier med begrunnelse i at pasientene er vare på hva som er ekte og sant og at det ikke nytter å bruke klisjeer når en snakker om det åndelige.

“ Det er språket som gjer at vi har en samd verd, forstår vi ikke språket til kvarnadre lever vi i kvar vår verd, utan anna en overfladisk kontakt”. (Skjervheim 1996 : 71).

I materialet finner jeg utsagn slik jeg ser det som beskriver hva Skjervheim mener når kapellanen sier at hun bruker et mer hverdagsspråk i samtaler med pasientene og i forkynnelsen. Det fortelles at mange pasienter bruker ord og vendinger når de snakker om det åndelige, og som for dem kan virke uforståelige. Ordene som ble brukt når pasientene beskriver hva de betegner som utilbørlig forkynnelse gir en opplevelse av hva Skjervheim mener om det å leve i hver sin verden. Det ble forkynt lettvinde løsninger på sammensatte problemer. Det var ikke bare å be om å bli frelst fra sin rusavhengighet. Pasienten og omsorgsyteren forstod ikke hverandres språk og kontakten ble overfladisk. Slik jeg ser det ble pasientens subjektivitet ikke tatt vare på.

Wingren kritiserer Løgstrup fordi Løgstrup ikke ser hvordan det som er spesifikt kristent kan bidra til nyskaping i her - og nå situasjonen hvor han bruker hvetekornmotivet som bilde på evangeliets nyskapinge kraft. Frukten av Jesu liv sier Wingren er at det gjennom evangeliet i vår hverdag finnes mennesker som er “hvetekorn” og gir sitt liv i tjeneste og hjelp for menneskers liv. Evne til å bære frukt formidles gjennom evangeliet. (Gundersen 2005 : 80).

Når pasientene og personalet snakker om kapellanene og deres tjeneste på Gatehospitalet kommer det eksempler på at kapellanene blir sett på som det Wingren kaller “hvetekorn”. Flere pasienter forteller om samtaler med kapellanene hvor en pasient sier han har begynt å tro på Gud fordi kapellanen forkynner om Guds grenseløse kjærlighet, og at Gud har omsorg for ham. Andre fremhever betydningen av andaktene. En av pasientene trekker frem betydningen av det å ha en tro, og at de gir trøst og styrke hvor man kan si at hvetekornmotivet fører til nyskapinge kraft slik Wingren gir uttrykk for.

Den kristne har ikke monopol på å skjønne hva som er til det bese for sin neste mener Løgstrup. Den kristne må ta stilling som en hver annen. De må bruke skjønn og ta ansvar på lik linje med andre. Ingen kan fraskrive seg ansvar. (Løgstrup 1999).

I *Den etiske fordring* (Løgstrup 1999) presiserer Løgstrup at fordringen om å ta vare

på det andre menneskets liv er radikal. Fordringens taushet innebærer at en selv må ta stilling til hvordan vi skal ta vare på det av vår nestes liv som vi “ har i vår hånd”. Fordringen sier vi skal gjøre det, men ikke hvordan. Det må vi finne ut av oss selv. Ansvar, refleksjon og skjønn hører uløselig sammen. Løgstrup har avist at det gis en kristen etikk som gir et mønster av anvisninger for hva vi skal gjøre i de ulike situasjoner vi kommer opp i. det har aldri lyktes å systematisere Jesu forkynnelse som grunnlag for en spesiell etikk hevder Løgstrup. Tausheten oppheves ikke i Jesu forkynnelse. Det radikale i forkynnelsen går bare ut på at den enkelte ikke må ta utgangspunkt i sine egne interesser, men ta utgangspunkt i hva som tjener den andre best. Derfor mener Løgstrup at evangeliet ikke kan brukes som argument for da flyttes radikaliteten inn i handlingen og fører til total ansvarsfraskrivelse. (Løgstrup 199 : 136 - 137).

Kapellanene referer til fortellinger fra pasientene hvor det kommer frem at pasientene er blitt krenket i møte med personalet på rusinstitusjoner som er drevet i kristen regi på grunn av en forkynnelse om frelse og helbredelse. Det kan se ut til at personalet har tatt utgangspunkt i sine egne interesser i sin iver i å få folk frelst. De kan ha brukt evangeliet som argumenter og flyttet radikaliteten inn i handlingen slik jeg forstår Løgstrup. Wingren er kritisk til vektleggingen av omvendelse fordi det kan føre til at egeninteressen går foran kallet fra den andre. (Gundersen 2005). I denne sammenhengen slik jeg ser det kan man se at Løgstrup og Wingren tenker likt i det å flytte radikaliteten inn i handlingen med argumenter fra evangeliet. Både den kristne og den ikke kristne må ta ansvar for det av din nestes liv som man har i sin hånd slik Løgstrup uttrykker det. I møte med Den andre blir man i følge Løgstrup konstituert som subjekt, og blir dermed et moralsk handlende aktør i forhold til det andre mennesket. En stilles til ansvar hvor en kan velge å ta vare på den andre på en måte om er til det beste for vedkommende eller det motsatte. (Løgstrup 1999).

Ut fra den måten kapellanene beskriver sine møter med pasienter ser jeg at det legges vekt på hva man kan si og ikke si når det gjelder forkynnelsen i andakter og i samtaler Det brukes skjønn, klokskap i møte med pasientene. Kapellanene skjønner den situasjonen pasientene er i og de reagerer på fordringen som kommer til uttrykk gjennom livsytringen barmhjertighet. Slik jeg ser det så lever kapellanen seg inn i svært forskjellige menneskers situasjon med forståelse og omsorg. Kapellanene legger stor vekt på sitt kall og sitt oppdrag, men det jeg finner i materialet er at det er kallet

fra Den andre som først og fremst blir hørt i en omsorgssituasjon.

I Frelsesarmeens verdidokument beskrives menneskeverdet som gitt av Gud ved at Gud skapte mennesket i sitt bilde. Menneskeverdet er ubetinget fordi mennesket er skapt av Gud, Ikke noe menneske har rett til å gradere verdien av de som er skapt. (Verdidokumentet : 8).

I menneskesynet og menneskeverdet ligger tillit. Tillit mellom mennesker oppstår i hovedsak i alle relasjoner. I tillitten utleverer vi oss selv. Vi legger noe av vårt liv i den andres hånd og vi forventer at han eller hun tar i mot. I tilliten er vi sårbare, men vi stoler på at den vi utleverer oss til ikke misbruker vår tillit. (Løgstrup 1982).

Både personalet og pasientene har tillit til kapellanene. De stoler på at det de forteller i fortrolighet ikke kommer videre. Slik jeg ser det viser kapellanene respekt for personalets og pasientenes urørlighetssone.

Den profesjonelle omsorgsyteren sett i et etisk perspektiv

Det er ikke likegyldig for en omsorgsetikk om mennesker blir til objekter eller subjekter for våre handlinger. I et hvert møte mellom mennesker ligger det en etisk fordring. Den gir makt og ansvar til å ivareta den “det av vår nestes liv som blir lagt i vår hånd” slik Løgstrup uttrykker det. Det som ligger i fordringen er at den er taus, og at det er opp til den enkelte å ta rede på hva som er til vår nestes beste. Det kreves innsikt, og forståelse for å forstå hva den andre trenger. Man må bruke sin dømmekraft.

“Dømmekraft er en form for klokskap, der en rekke forskjellige evner og egenskaper er i sving. Den er ikke følelsesmessig, men en intellektuell prosess, selv om følelser også inngår i prosessen. (Christoffersen 2005 : 72).

En viktig og sentral kilde til dømmekraften er livssynet og da særlig synet på menneskeverdet. Livssynet er ikke avgjørende for om man har god eller dårlig dømmekraft, men det er en av mange kilder til etisk og moralsk dømmekraft. Man kan tro på menneskeverdet selv om man har ulikt livssyn. (Christoffersen 2005 : 80 -82). Løgstrup hevder selv at det ikke finnes noe spesifikk kristen etikk (Løgstrup 1982). Dette gjør han på bakgrunn av de suverene livsytringene som gir ansvar og forpliktelser til tjeneste for medmennesker, forut for at jeg har meninger å vilje. Derav blir tro helt uvesentlig da disse fordringene uansett er gitt oss og møter oss som mennesker i følge Løgstrup. Hans etikk er allmenngyldig.

I materialet finner jeg uttalelser som kan tyde på at det ikke er likeverd mellom kristne og ikke kristne medarbeider. Begrunnelsen ligger i at det er en engstelse for at den åndelige omsorgen ikke blir ivaretatt, men i følge Løgstrup så avviser han at det gis en kristen etikk som gir et mønster av anvisninger for hva man skal gjøre i ulike situasjoner en kommer opp i. Tro og livssyn kan for mange være viktige inspirasjonskilder til å ta navar for hverandre, men en omsorgsetikk må være allmenn og universell, og må hvile på et humanistisk grunnlag slik jeg forstår Løgstrup.

Skjervheims tanker om den to - leddede relasjonen er påvirket av den fenomenologiske teori som legger vekt på at verdiene som verdighet, anerkjennelse og autonomi ikke eksiterer i og for seg, men at de nevnte verdiene eksiterer bare innefor en relasjon. (Skjervheim1996 : 71).

Autonomi preges av uavhengighet, mens omsorg er knyttet til avhengighet. Det er en asymmetri som er til stede i enhver situasjon. I dette tilfellet mellom pasienter og sykepleiere. Denne asymmetrien åpner for muligheten til maktutøvelse. Som profesjonell kreves det at man bruker denne makten til beste for pasienten. Det er sykepleieren som har definisjonsmakten. I denne sammenhengen hvor det er asymmetri i relasjonen kan sykepleier komme i fare for å gjøre det som er det mest kjente uttrykket til Skjervheim. *Det instrumentelle mistaket* hvor en behandler menneske som ting og objektiverer den andre. (Wyller i Christoffersen 2005 : 51).

I materialet finner jeg et utsagn som kan belyses i Skjervheims perspektiv. Ved å mene at andakter burde være obligatoriske med begrunnelse i at det er gjennom å høre ordet forkynt at man kan bli frelst mener jeg det ligger et element av tvang. Pasientene kan miste sin autonomi, verdighet og anerkjennelse for den de er dersom det forventes deltakelse på andakter uten at han eller hun ønsker det. Slik jeg ser det kan pasienten i denne sammenhengen bli betraktet om et objekt, en ting. *Den etiske fordringen* skal føre til at man gjør skal være det som er til det beste for Den andre. Det som kan begrense den muligheten mener Løgstrup er at man ikke gjør seg til herre over et annet menneske. I dette tilfellet ser det ut til at man kan gjøre seg til "herre i Den andres liv" ved å forvente obligatorisk oppmøte på andaktene. I tillegg så brukes det en evangelisk argumentasjon. Radikaliteten flyttes inn i handlingen. Den er ikke taus lenger. Pasienten kan bli gjort til et redskap for å oppnå målet " sjelers

frelse”. I dette ligger det hva Wingren mener når han kritiserer vektleggingen av omvendelse sett i et etisk perspektiv. Motivasjonen for å hjelpe kan ligge i en form for egeninteresse. Man skal se “frukten” av sitt arbeid ved at mennesker blir frelst.

Løgstrups etikk oppfordrer til refleksjon på hvordan vi møter mennesker. Mennesker innehar makt til selv å velge hvordan det vil møte medmennesker i deres lidelse. Det er viktig at en i det profesjonelle arbeidet med mennesker kjenner igjen urørlighetssonen fra vår allmenne omgang med hverandre, og som trekker opp grenser for oss når det gjelder det private (Christoffersen 2005).

I Løgstrups forestilling om urørlighetssonen understreker han at det er et skille mellom sak og motiv og at det er dette skillet som avgjør når det foregår en invasjon i urørlighetssonen og når det ikke gjør det. Den som går inn i den andres innerste motiver i stedet for i det den andre sier eller gjør står i fare for å bryte grensen for invasjon. Både Skjervheim og Løgstrup tenkte skillet mellom motiv og sak som nødvendig krav for å møte et annet menneske som subjekt og å unngå objektivisering og invasjon.

I materialet er det situasjoner som kan beskrive hva det vil si å respektere den andres urørlighetssone. I fortellingen om legen som utalte at “noe skal graves opp, men det meste skal vi la ligge” er et eksempel. Gjennom sine samtaler med pasientene hvor han kan ha fått tilgang til pasientenes urørlighetssone hadde han fått kjennskap til deres lidelser, men valgte å forholde seg saklig i møte den andre. Han gravde ikke frem det som for pasientene var privat som han eller hun ikke ønsket skulle komme frem. I sin saklige omgang med det som kom frem skilte legen mellom sak og motiv. Han eller hun beholdt sin subjektivitet.

Løgstrup så betydningen av å bruke konvensjoner, regler og erfaringskunnskap som en god ledesnor til bruk i møte med mennesker. (Løgstrup 1999).

Erfaringskunnskap er den kunnskapen vi bruker når vi står i en ny situasjon og skal takle det oppståtte og det spesielle i denne situasjonen. Det er empatien og kunnskapen vi bruker i møte med mennesker hvor tilliten ivaretas. Sårbare mennesker er spesielt avhengig av erfaringskunnskap, men også vår fagkunnskap. Forklaring og

forståelse er sentrale begreper i dømmekraftens kilder.

En viktig utfordring i profesjonsetikken mener Wyller, er å være kritiske til holdninger og handlingsmønstre som er så opplagte at ingen setter spørsmål ved dem. Det finns en allmenn profesjonsetikk og en spesifikk profesjonsetikk. Wyller mener at det er et underskudd på allmenne refleksjoner som synes å være det største problemet i profesjonsetikken. Den som arbeider med mennesker som befinner seg i sårbare situasjoner må være åpne og fortolkende i forhold til det som skjer i relasjonen mellom klienten eller pasienten og dem selv, men de må også være gode mennesker. Profesjonsetikkens kvalitet er ikke uavhengig av yrkesutøveren som person i følge Wyller. (Wyller i Christoffersen 2005 : 42 - 43).

I materialet finner jeg eksempel på en sykepleier som slik jeg ser det er i besittelse av erfaringskunnskap og fagkunnskap. Gjennom sin tydelighet i hva hun legger i det å arbeide som fagperson i en organisasjon som forventer lojalitet for det kristne grunnlaget Frelsesarmeen bygger sin virksomhet på. Hun viser i praksis at hun sørger for at den åndelige virksomhet blir ivaretatt uten at hun selv går inn i rollen som forkynner. Pasientene fremhever personalets evne til å vise respekt og omsorg. Ved at personalet ikke krever at de skal forandre seg opplever pasientene seg godtatt som den de er hvor de legger vekt på at personalet viser forståelse og empati, og at personalet er så snille. Det går frem flere steder i materialet hvilken betydning det har for pasientene at personalet og kapellanene sitter sammen med pasientene slik at de blir kjent med hverandre. I dette ser jeg at profesjonsetikkens kvalitet ikke er uavhengig av yrkesutøverens som person slik Wyller uttrykker det.

Et møte mellom pasient og sykepleier sett i et etisk perspektiv

Løgstrup kaller tillitten en spontan livsytring og bruker ordet suveren. I det suverene ligger det at livsytringen kan fullbyrdes, men kan ikke brukes til andre formål. I møte mellom sykepleier og pasient er det livsytringen barmhjertighet som kom til uttrykk da pasienten kom inn på Gatehospitalet. I beskrivelsen av situasjonen kommer det frem at pasienten er rasende og har et stygt språk. Slik jeg ser det kan det oppfattes som om pasienten har mistet det Løgstrup kaller sinnsreserven. Han har mistet taket på seg selv i sitt raseri. Det ser ut til at det ikke nytter å nå inn til ham med ord. Sykepleieren oppfatter situasjonen. Hun har kommet inn i det Løgstrup kaller urørlighetssonen. Hennes åndelige bluferdighet gjør at hun trekker seg unna, ikke fysisk for hun blir sittende hos pasienten. Hun går ikke inn i pasientens

urørlighetssone slik jeg ser det.

I vår omgang med hverandre og i våre egne liv kjenner vi hva det dreier seg om når noen går inn i vår urørlighetssone, i det private. Sykepleieren bruker kunnskap, innsikt, skjønn. Hun bruker sin dømmekraft. Hun forstår at pasienten oppfører seg slik på grunn av sin fortvilelse, og hun vet hva hun skal gjøre i møte med et menneske i krise.

Det er i møte mellom mennesker at etikken oppstår mener både Løgstrup og Skjervheim. Sykepleieren vet hva som er til det beste for pasienten. Hun tar kaffekoppen setter seg inntil ham slik at han kan få gjenopprettet sin verdighet. Det er i det relasjonelle at autonomi, anerkjennelse og verdighet ivaretas, men forutsetningen for at det kan skje er at en ikke ser på Den andre som et objekt, en ting. Både Skjervheim og Løgstrup snakker om saklighet i omgangen med hverandre.

Slik jeg ser det var pasienten og sykepleieren felles om det tredje, saken slik Skjervheim formulerer det. Saken i dette tilfellet var å roe ned situasjonen slik at pasienten fikk gjenopprettet sin verdighet og derigjennom fikk taket på seg selv .

Løgstrup var ikke først og fremst opptatt av etikk og moral. Han interesserte seg ikke for hvordan vi bør eller ikke bør oppføre oss. Løgstrup spør hvilke grunnvilkår det er vi lever vårt liv på. Grunnvilkårene mener Løgstrup er de suverene livsytringer hvor tillit er en suveren livsytring. De spontane livsytringene er gitt oss som gave, og de er gitt til alle mennesker. (Løgstrup 1982).

Tillit er å møte hverandre med en inkluderende holdning, raushet og tillit slik Frelsesarmeen ønsker at deres etikk skal komme til uttrykk i møte med sine medmennesker. Pasienten hadde tillit til Frelsesarmeen. Han kom til Gatehospitalet i tillit at de ville ta imot ham. Dette i forvisning om at den man setter sin lit til har evne til å mestre noe, og at vedkommende er å stole på slik Frelsesarmeen definerer hva det ligger i begrepet tillit. (Verdidokumentet). I dette møte med pasienten viste sykepleieren at hun hadde evne til å mestre den situasjonen som oppstå, og at hun var til å stole på.

Livsmotet er en innfallsvinkel til urørlighetssonen i følge Løgstrup. Ingen har rett til å frata livsmotet fra noen. Det samsvarer med det Frelsesarmeen gir uttrykk for når de sier at det ikke er lov til å ta håpet om forandring til det bedre fra noen.

I materialet finner jeg flere funn som kan beskrive hva det vil si i praksis å sørge for at mennesker ikke blir fratatt livshåpet. Gjennom tilbudene om medisinsk hjelp i form av fysisk pleie, abstinensbehandling med Metadon og praktisk hjelp er det med på å gi pasientene mulighet og håp om et bedre liv og dermed styrke deres subjektivitet slik Løgstrup og Skjervheim kan forstås i denne sammenheng.

“ Bli ikke morgendagen bedre så er vi der likevel” sa lederen på Gatehospitalet, og beskriver tillitten “gatas folk” har til Frelsesarmeen.

8 Konklusjon

Denne oppgaven starter med en informasjon om opprettelsen av Frelsesarmeens gatehospital som er et lavterskel tilbud for rusavhengighe med store og sammensatte helseplager. Gatehospitalet bygger på Frelsesarmeens grunnleggende idé om å sette *omsorg for hele mennesket i sentrum* hvor respekten for enkeltmenneskets integritet er en helt selvfølgelig verdi i Frelsesarmeens virksomhet.

Hensikten med oppgaven har vært å undersøke hva det ligger i Frelsesarmeens påstand om at de ser på forkynnelse og sosialt arbeid som to sider av samme sak hvor hovedmålet med det de gjør sies å være å føre til menneskets frelse. Som profesjonell

sosialarbeider stilte jeg meg spørsmålet om det kunne føre til en tvetydig omsorg, og om enkeltmenneskets integritet ble ivaretatt i en organisasjon som har et så tydelig mål med sin virksomhet. For å finne ut av det har jeg gjennomført en kvalitativ undersøkelse hvor jeg har intervjuet ledere på administrativt nivå, kapellaner som står i en direkte forkynnervirksomhet, institusjonsleder, sivilt ansatte sykepleiere og pasienter på Gatehospitalet.

De opplysningene jeg samlet inn omfattet tilbud om andakter, om kapellantjenesten, og om hvordan det legges til rette for å sankke om åndelige ting. Ansatte fikk i tillegg spørsmål knyttet til Frelsesarmens verdigrunnlag, og hvordan det kom til uttrykk i deres faktiske virksomhet.

Ved å intervju de ulike aktørene i undersøkelsen har jeg fått kjennskap til hvordan verdigrunnlaget kom til uttrykk i den sosiale praksisen. Funnene fra intervjuene har jeg analysert i lys av et etisk perspektiv.

Mine hovedkilder for å belyse det etiske perspektivet er teolog og filosof Knud E. Løgstrups etiske teorier hvor jeg i hovedsak har brukt *Den etiske fordring* (Løgstrup 1999) og filosof Hans Skjervheims etiske teori om den tre - leddede relasjonen. (Skjervheim 1996).

Løgstrup begrunner etikken ut fra forestillinger om at det finnes allmennmenneskelige fenomener som alle mennesker innehar uansett livssyn.

Frelsesarmeen knytter etikken til kristen tro. Lik Løgstrup ser de på mennesket som skapt av Gud og at mennkeverdet er ukrenkelig. Løgstrup mener at det ikke finnes noen spesifikk kristen etikk. Dette gjør han på bakgrunn av de spontane livsytringer som gir ansvar og forpliktelser til å tjene våre medmennesker uavhengig av livssyn og tro. Slik jeg ser det viser praksisen at både kristne og ikke kristene kan arbeide side om side i Sosialtjenesten. Undersøkelsen viser at sivilt ansatte blir satt pris på, men det er gitt uttrykk for at ledelsen sentralt ikke setter stor nok pris på de sivilt ansatte. Påstanden om at de sivilt ansatte er en årsak til at man ikke ser "frukten" i form av at mennesker blir frelst avkreftes i dette materialet. Slik jeg ser det foregår det ikke noen utilbørlig forkynnelse i Sosialtjenesten. Det bekreftes at andaktene skal foregå i "andaktsrommet". Både ledere og kapellaner er enige om at alt det Frelsesarmeen gjør skal føre til mennesket frelse. Undersøkelsen viser at det dreier seg om "to

talerstoler”. Begge steder foregår det evangelisering, men det er “ulike talerstoler”. Det forkynnes med ord og handling.

Den åndelige omsorgen blir ivaretatt i Sosialtjenesten, men da er det den som er saksforholdet. Både pasienter og personalet poengterer at alt er frivillig om man vil benytte seg av kapellantjenesten. Filosof hans Skjervheims etiske teori om *Den tre - leddede relasjonen* som går ut på at når to er enige om det tredje så fører det til at den andres subjektivitet fastholdes.

I denne undersøkelsen ser jeg at det er slik. Både Løgstrup og Skjervheim tenkte seg skille mellom motiv og sak som nødvendig krav til det å møte et annet menneske som subjekt og dermed unngå objektivisering og invasjon. Det er flere funn i undersøkelsen som bekrefter at det ikke forekommer invasjon i Den andres urørlichetszone.

Hensikten med denne oppgaven har vært å se om teoriene til Løgstrup og Skjervheim kan avkrefte eller bekrefte min hypotese om at det i motivasjonen for å yte omsorg kan innebære en tvetydighet når målet med det Frelsesarmeen gjør er så tydelig uttalt. Slik jeg ser det er det bare et funn i materialet som kan innebære en tvetydighet og hvor man kan sette et spørsmål ved motivasjonen for omsorgen.

Jeg mener å kunne si at Frelsesarmeen tar menneskets åndelighet på alvor, men det er funn som kan vise til at det ikke er enkelt for rusmisbrukeren å bli inkludert i korps(menigheter). Det er særlig kapellanen som er bekymret for at rusmisbrukeren ikke blir respektert for sin tro og hvordan det kommer til uttrykk. Hun mener at det kan skyldes at kristne kan ha en forventning om at omvendelsen skal gi seg uttrykk i et forvandlet liv på det ytre plan.

Sett i lys av det historiske fra William Booths tid hvor det var vekkelse og mange mennesker finner jeg at det er en frustrasjon over at en ikke ser resultater av arbeidet som gjøres i Sosialtjenesten i form av at folk blir frelst. Denne undersøkelsen viser at det er mye gudstro blant rusmisbrukere, men “frelsen” har mange aspekter.

Undersøkelsen viser at forkynnelsen har sin plass i Sosialtjenesten. Den åndelige omsorgen blir ivaretatt på Gatehospitalet. De fleste av pasientene setter pris på kapellantjenesten. Når det gjelder omsorgen for øvrig så uttrykkes den best med hva

en pasient sa: “Det er helt fantastisk. Det er som å være den hjemvendte sønn”.
Undersøkelsen viser også at Den andre får være “ herre i sin egen verden” slik
Løgstrup uttrykker det.

Sett ut fra et etisk perspektiv mener at jeg kan konkludere med å si at Felsesarmeen
gir *omsorg for hele mennesket*, og de ivaretar enkeltmenneskets integritet som er en
viktig verdi i deres virskosmhet.

Litteraturliste

Berg, O. *Othilie Tønning, en pioner innen sosialomsorgen i Norge*. Hovedoppgave i kristendoms-kunnskap, Det teologiske menighetsfakultet, våren 1996

Bergem, Anders *Kristen tro og profesjonell omsorg*- Luther Forlag, Oslo 1998

Booth, W. *In darkest England and the way out*. London 1880. William Burgers, The Carlyle Press.

Christoffersen, S. Aa., red. (2005): *Profesjonsetikk*, Oslo: Universitetsforlaget.

Christoffersen, S. Aa., (1999): *Etikk, eksistens og modernitet. Innføring i Løgstrups tenkning*. Oslo: Tano Aschehoug.

Elevator. Fretex i 100 år. Gundersen, B.R., Gabrielsen, B., Dahl Dahl, G. Oslo 2004. Utgitt i samarbeid med Frelsesarmeen. Forlaget Press.

Foss, Øyvind, (2005) : *Omsorgsetikk. Søkelys på omsorgens motivasjon*. Oslo: Cappelen.

Gundersen, B. *Frelsesarmeens sosiale engasjement, Gudstjeneste og etterfølgelse eller solidaritet og samfunnsansvar?* Masteroppgave i kristendomsstudier ved Universitetet i Oslo teologiske fakultet. Høsten 2005

Hattersley, R. *Blood and fire. William and Catherine Booth and their Salvation Army* 2. Utgave London 2000. Abacus.

Isaksen, L.W. (red.) *Omsorgens pris*. 1. Utgave, 2 opplag 2004. Gyldendal Norsk Forlag AS.

Løgstrup, K.E. *Den etiske fordring*. Norsk utgave 1999. J.W. Cappelens Forlag a-s.

Løgstrup, K. E. *Etiske begreper og problemer i: Etik och kristen tro*.

Wingren Gustav og Harry Aronsen.

Lund Oslo: Gleerup Universitetsforlaget s. 205 - 286

Løgstrup, K.E. *Kunst og etikk*. 1996. Gyldendals Forlagstrykkeri, København.

Løgstrup, K.E. *Norm og spontanitet*. 1972 Nordisk Forlag A.s. Copenhagen.

Løgstrup, K.E. *System og symbol*. 1982 København: Gyldendal.

Martinsen, K. *Øyet og kallet*. 2002: Bergen Fagbokforlaget.

Norum, C. *Med kjærlighetens våpen. Frelsesarmeen i Norge 100 år*.

Oslo 1987. Salvata Kristelige Forlag.

Norum, C. *Med omsorg for hele mennesket. Frelsesarmeens sosialtjeneste i Norge gjennom 100 år*. Oslo 1991.

Repstad, P. *Mellom nærhet og distanse. Kvalitative metoder i samfunnsfag*.
4. Opplag 2004. Universitetsforlaget 2007.

Wingren G. *Luther frigiven. Tema med sex variasjoner* 1970 ss. 64 - 78

Skjervheim, Hans, (1996): *Det instrumentelle mistaket I Deltaker og tilskodar og andre essays*. Oslo: Aschcoug.

Vetlesen, A.J.. I Vetlesen, A.J., K.W. Reuter red. 2001: *Omsorgens tvetydighet*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Weber, M.(1971) *Makt og byråkrati*. Oslo: Gyldendal.

Wingren, G. *Luther frigiven, tema i sex variasjoner* Kallstanken, (1970: 64 78).

Wyller, T. (2005). *Dydsetikk, medborgerskap og sosial praksis*. I: Christoffersen, S.Aa. (Red.) (2005) *Profesjonsetikk* (s. 40 - 62). Oslo: Universitetsforlaget

Aalen Leenderts, T., *Person og profesjon. Om menneskesyn og livsverdier i offentlig omsorg*. 2.utgave 1997, 5. Opplegg 2007. Gyldendal Norsk Forlag AS 2003

Dokumenter

Rapporten: *Det verste er å skrive dem ut - til gata*. Utredning om et utvidet helsetilbud for tunge rusmisbrukere. Rapport nr. 7/ 2002.

Rapporten er utarbeidet av Elsa Døhlie og Anne Schanche Kristoffersen
Diakonhjemmets høgskolesenter på oppdrag fra Frelsesarmeen.

Sammen i tjeneste. Perspektiv på salvasjonistenes kall og oppdrag.
Skrevet av Frelsesarmeens internasjonale læremnd.

Frelsesarmeens verdidokumenter: Verdiboka med veiledningshefte.

Mål og strategier.

I mørkeste England og veien ut. Redigert og forkortet utgave.

Artikler

Elstad, H. "Næsten alting er ualmindeligt og ubeskrivelig excentrisk " -
Kyrkelig motstand mot Frelsesarmeen dei første åra i Noreg
Norsk Teologisk Tidsskrift / 2008/ Nr 03

Uniform nr. 2 2008 (Frelsesarmeens interne blad).

Wyller, T. "Stat og omsorg - autensitet og kall. Noen momenter til en kritisk
belysning av diakoni i det moderne samfunnet." i *Moralsk og moderne*, (Red)
Christoffersen, S.A. Oslo 1999. S. 170 -208. Ad Notam Gyldendal.

Intervjuguide

Spørsmålene stilles til ledere på administrativ nivå og kapellaner

Hva mener du med frelse, og hva betyr frelse i dagens samfunn?

Hva legger du i begrepet personlig omvendelse og hvilken betydning har det i dag?

Opplever du at det er et spenningsfelt mellom forkynnelse og sosialt arbeid?

Synes du at sosiale tiltak skal være forkynnende i tradisjonell forstand?

Hva legger du i påstanden om at FA ser på forkynnelse og sosialt arbeid som to sider av samme sak?

Er det slik at staten legger premissene for hvordan FA skal drive sine institusjoner?

Gjelder dette også forhold som har med forkynnervirksomhet å gjøre?

Har det noen betydning for de trosbaserte programmene at det er flest sivilt ansatte?

Opplever du at det kan være et dilemma at en kan være for forsiktig i sin forkynnelse og dermed frata mennesker muligheten til å komme til tro?

Kristen sosialetikk er erkjennelsen og anvendelse av Guds vilje med henblikk på det menneskelige fellesskap og de sosiale ordninger i samfunnet.

Skal kristne engasjere seg og ha et kristent samfunnsengasjement? Er det et kristent ansvar å ta del i det politiske liv og på hvilket teologisk grunnlag tar vi et slikt ansvar?

Spørsmålene stilles til sivilt ansatte sykepleiere på Gatehospitalet

Har du et aktivt forhold til Frelsesarmeens Verdidokument?

Opplever du at den åndelige dimensjonen blir overkommunisert / underkommunisert?

Er det en forskjell i å arbeide i en kristen institusjon fra andre typer institusjoner?

Spørsmålene stilles til pasienter på Gatehospitalet

På hvilken måte merker du at det er Frelsesarmeen som driver Gatehospitalet?

Synes du det er greit at det tilbys andakter og kapellantjeneste?

Deltar du på andaktene? Har det noen betydning for deg?

Dersom har lyst å snakke med noen om det å tro hvordan går du frem da?

Er det noen ganger du skulle ønske at de rundt deg tok opp spørsmål om det å tro? Eller ville du oppleve det som påtrengende?

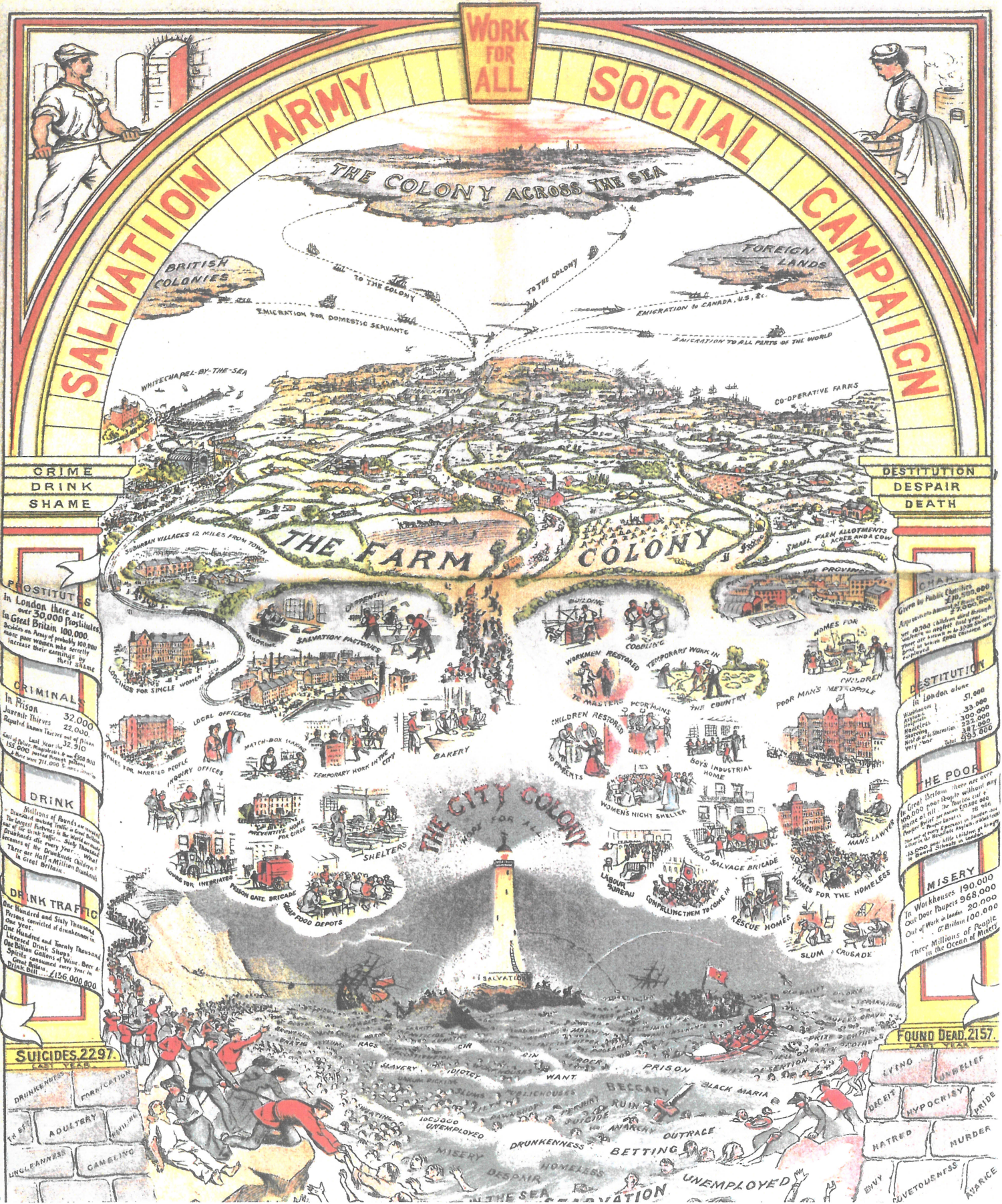
Hvordan opplever du omsorgen på Gatehospitalet med henblikk på den åndelige omsorgen?

FRELSESARMEENS TROSARTIKLER

- 1 Vi tror Det gamle og Det nye testamente i Den Hellige skrift er inspirert av Gud, og at bare de gir den guddommelige rettesnoren for kristelig tro, lære og liv.
- 2 Vi tror det er bare én Gud, som er absolutt fullkommen, som har skapt, oppholder og styrer alle ting og er det eneste rette formålet for religiøs tilbedelse.
- 3 Vi tror det er tre personer i guddommen: Faderen, Sønnen og Den Hellige Ånd. De er ett vesen og like i makt og ære.
- 4 Vi tror at i Jesu Kristi person er guddommelig og menneskelig natur forent, så han er både virkelig og sann Gud og virkelig og sant menneske.
- 5 Vi tror de første foreldrene våre ble skapt i en uskyldstilstand, men at de ved ulydigheten sin tapte renheten og lykken. Som følge av fallet deres er alle mennesker blitt helt igjennom fordervede syndere og således gjenstand for Guds vrede.
- 6 Vi tror den Herre Jesus Kristus ved sin lidelse og død har tilveiebrakt forsoning for hele verden, så alle som vil kan bli frelst.
- 7 Vi tror anger for Gud, tro på vår Herre Jesus Kristus og gjenfødelse ved Den Hellige Ånd er nødvendig for å bli frelst
- 8 Vi tror vi blir rettfærdiggjort av nåde ved tro på vår Herre Jesus Kristus, og at den som tror har vitnesbyrdet om det i seg selv.
- 9 Vi tror en stadig må lyde og tro Kristus for å forbli frelst.
- 10 Vi tror alle troende har rett til å bli helliget helt igjennom, og at ånd sjel og legeme kan bli bevart så de kan være uklanderlige når vår Herre Jesus Kristus kommer. (1. Tess 5,23)
- 11 Vi tror sjelen er udødelig, at legemet skal stå opp igjen, at det blir holdt en alminnelig dom ved verdens ende, at de ugudelige går evig fortapt, og at de rettfærdige blir evig salige.

IN DARKEST ENGLAND, AND THE WAY OUT.

WORK FOR ALL

SALVATION ARMY SOCIAL CAMPAIGN

THE COLONY ACROSS THE SEA

BRITISH COLONIES

FOREIGN LANDS

EMIGRATION FOR DOMESTIC SERVANTS

EMIGRATION TO CANADA, U.S., Etc.

EMIGRATION TO ALL PARTS OF THE WORLD

WHITECHAPEL-BY-THE-SEA

CO-OPERATIVE FARMS

THE FARM COLONY

THE CITY COLONY

CRIME
DRINK
SHAME

DESTITUTION
DESPAIR
DEATH

PROSTITUTES
In London there are over 30,000 Prostitutes. In Great Britain 100,000. As a rule they probably 100,000 more pure women who secretly increase their numbers by their shame.

CRIMINALS
In Prison Juvenile Thieves 32,000. Rapist known Thieves 22,000. Last Year 32,910. Cost of Police Magistrates £1,000,000. Cost of Prisons £1,000,000. Cost of Poor Law £1,000,000. Cost of the Army £1,000,000. Cost of the Navy £1,000,000. Cost of the War £1,000,000.

DRINK
Billions of Pounds are wasted in drinking money. In the worst districts of the great cities, 500,000 gallons of alcohol are consumed every year. What are the drunken children of the great cities?

DRINK TRAFFIC
One Hundred and Sixty Thousand Perms convicted of drunkenness in one year. One Hundred and Twenty Thousand Licensed Drink Shops. One Billion Gallons of Wine, Beer & Cider consumed every year. What is the result? £156,000,000.

SUICIDES 2,297
LAST YEAR

DRUNKENNESS
ADULTERY
UNCLEANNESS
GAMBLING
PORNOGRAPHY
MURDER

Given by Public Charities £20,000,000. Average weekly amount sent through the Poor Law £7,000,000. 100,000 children and 1,000,000 adults are assisted last year. There are 100,000 pauper children in the workhouses.

DESTITUTION
In London alone
Workhouses 51,000
Pauper children 33,000
Pauper adults 300,000
Pauper families 187,000
Pauper children in the workhouses 100,000
Total 695,000

THE POOR
In Great Britain there are over 10,000,000 poor people without any means of support. The Poor Law cost £100,000,000 a year. The cost of the Poor Law is £100,000,000 a year. The cost of the Poor Law is £100,000,000 a year. The cost of the Poor Law is £100,000,000 a year.

MISERY
In Workhouses 190,000
Out of Work in London 968,000
Out of Work in London 20,000
Out of Work in London 100,000
Three Millions of People in the Ocean of Misery.

FOUND DEAD 2,157
LAST YEAR

ENVY
UNBELIEF
DEBT
HYPOCRISY
PRIDE
HATRED
MURDER
ENY
CUNTOUSNESS
WARCE

Illustrations of various social services and activities:

- SAVING FACTORIES
- WORKMEN RESTORED TO MASTERS
- CHILDREN RESTORED TO PARENTS
- WOMEN'S NIGHT SHELTER
- LABOUR BUREAU
- CONVICTS TO HOME
- REScue HOMES
- SLUM CRUSADE
- POOR MAN'S METROPOLIS
- 60% INDUSTRIAL HOME
- WOODHOLE SALVAGE BRIGADE
- HOUSES FOR THE HOMELESS
- WOMAN'S LAWYER
- ADULTS
- CHILDREN
- TEMPORARY WORK IN THE COUNTRY
- TEMPORARY WORK IN THE CITY
- BAKERY
- SHelters
- HOUSES FOR INHERITED
- PRISON GATE BRIGADE
- HOUSES FOR MARRIED PEOPLE
- PROVINCIAL OFFICES
- TEMPORARY OFFICES
- MATCH-BOX FACTORY
- LOCAL OFFICES
- HOUSES FOR SINGLE WOMEN
- CO-OPERATIVE FARMS
- SMALL FARM ALLOTMENTS
- THE PROVINCES
- WHITECHAPEL-BY-THE-SEA
- SUBURBAN VILLAGES 12 MILES FROM TOWN

Illustrations of various social ills and vices:

- SLAVERY
- IDIOTCY
- WANT
- BEGGARY
- BLACK MARIA
- RUIN
- ANARCHY
- OUTRAGE
- BETTING
- UNEMPLOYED
- DRUNKENNESS
- HOMELESS
- DESPAIR
- IN THE SEA
- SALVATION
- UNBELIEF
- HYPOCRISY
- PRIDE
- MURDER
- ENY
- CUNTOUSNESS
- WARCE